

Izvještaj

Europska unija
Ovaj projekt je
financiran
sredstvima eu

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZA UDRUGE

Ovaj projekt
sufinancira Ured
za udruge Vlade
Republike Hrvatske

fpzg
Instituti za migracije
i društva
Znanstveni institut
Hrvatske akademije
znanosti

16.
Rasizam,
ksenofobija
i etnički
ekskluzivizam
u javnom
prostoru

ksenofobiji

28.
Praćenje
stanja ljudskih
prava osoba
koje su
boravile
u Prihvatnom
centru za
strance
tokom 2015.
godine

IPA 2012 Jačanje kapaciteta
organizacija civilnog društva
za osiguravanja djelotvorne
provedbe standarda eu
u ostvarenju ljudskih prava

— skoj, za

godinu

46.
Temat
/ dodatak 1:
Izbjeglička
kriza

Impressum

Izveštaj o rasizmu, ksenofobiji
i etničkom ekskluzivizmu
Centra za mirovne studije
za 2015. godinu

AUTORI I AUTORICE:

Vanja Bakalović,
Sunčica Brnardić,
Emina Bužinkić,
Dražen Hoffmann,
Sara Kekuš,
Julija Kranjec,
Sara Lalić,
Mirjana Mikić Zeitoun,
Lucija Mulalić,
Cvijeta Senta i
Tea Vidović

IZDAVAČ: Centar za mirovne studije
Zagreb, 2016. godine

www.cms.hr
welcome.cms.hr
www.facebook.com/CentarzaMirovneStudije
www.twitter.com/CMSZagreb

ISBN 978-953-7729-38-7

Ovaj materijal nastao je uz financijsku podršku Europske unije, u okviru projekta 'Rasizam i ksenofobija: za jednakost izbjeglica i etničku jednakost, koji se provodi u sklopu programa "IPA 2012 Jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva za osiguravanja djelotvorne provedbe standarda EU u ostvarenju ljudskih prava". Za sadržaj je isključivo odgovoran Centar za mirovne studije i ne može se smatrati službenim stavom Europske unije.

OVAJ PROJEKT SUFINANCIRA

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZA UDRUGE

Stajališta izražena u ovoj publikaciji
nužno ne odražavaju stajalište
Ureda za udruge Vlade Republike
Hrvatske.

CENTAR ZA MIROVNE STUDIJE

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih
znanosti

Uvod

Drage i dragi,

Pred vama je još jedan izvještaj o rasizmu i ksenofobiji u Hrvatskoj, za 2015. godinu. U njemu dajemo pregled aktivnosti Centra za mirovne studije (posebice programa borbe protiv rasizma i ksenofobije) kojima smo se dotaknuli tema govora mržnje / javnog poticanja na mržnju i nasilje, diskriminacije, integracije i izbjegličkom krizom u drugoj polovici godine.

Govor mržnje / javno poticanje na nasilje i mržnju

Definicija koju Centar za mirovne studije koristi u razumijevanju i tretiranju govora mržnje odnosi se na Preporuku ministarskog odbora Vijeća Europe prema kojoj govor mržnje obuhvaća sadržaje kojima se izražava, zagovara ili potiče mržnja, diskriminacija ili nasilje, ili koji izruguju, omalovažavaju, ponižavaju,

dehumaniziraju ili obezvređuju određene ciljane društvene skupine – ili njihove pripadnike – po određenim zajedničkim značajkama kao što su rasa, boja kože, nacionalno ili etničko podrijetlo, vjera, spol, seksualna orijentacija, imigrantski status ili podrijetlo i slično gdje navedene karakteristike uvelike odgovaraju osnovama diskriminacije kako je to navedeno u članku 1. Zakona o suzbijanju diskriminacije¹.

Za dodatno razumijevanje što govor mržnje jeste u kontekstu diskriminacije, pomaže nam članak 3. ZSD-a koji govori o uznemiravanju kao o svakom neželjenom ponašanju uzrokovano nekim od osnova iz članka 1. stavka 1. ZSD-a koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, a koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje. Za sankcioniranje takvog ponašanja primjenjuju se odredbe ZSD-a koje se odnose na diskriminaciju.

Centar za mirovne studije u kontekstu pružanja pravne pomoći (potencijalnim) žrtvama diskriminacije posebno pokriva osnove rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, jezika, vjere te nacionalnog podrijetla, a posredno u suradnji s Kućom ljudskih prava Zagreb pokriva i druge osnove prema članku 1., stavku 1. Zakona o suzbijanju diskriminacije. Problem kojega uočavamo i kontinuirano upozoravamo na njega je problem nepostojeće osnove 'status' (ZSD, čl. 1, stavak 1) koja bi se odnosila na primjerice, status međunarodne zaštite koju osoba uživa. Voljeli bismo u naredno vrijeme provesti situacijsko testiranje i vidjeti kako bi sud tretirao odnosno, pod koju osnovu bi podveo ovu kategoriju.

Isti problem, vezano za status, može se pojaviti i kod pojedinih slučajeva kad se status odnosi na privremeni ili stalni boravak. Primjer je odluka općine Viškovo kojom je uvjet za ostvarivanje sufinanciranja za privremeni smještaj djeteta bio stalni boravak roditelja djeteta što je bilo i u nesuglasju sa zakonodavstvom iz područja socijalne skrbe u kojem je nositelj potpore dijete, a ne roditelj, ali isto tako je stavilo djecu čiji roditelji na području općine imaju 'samo' stalni boravak u nepovoljniji položaj.

Nadalje, problem na koji se građani/ke s kojima smo u kontaktu svakako susreću jest predugo trajanje sudskih postupaka. Primjerice, slučaj Salameh, antidiskriminacijski postupak u kojem je CMS umješač, traje već preko tri godine, unatoč tome što se radi o radnom sporu i postavljen je zahtjev za suđenje u razum-

¹ Zakon o suzbijanju diskriminacije NN 85/08, 112/12, www.zakon.hr/z/490/Zakon-o-suzbijanju-diskriminacije (pristupljeno 17. ožujka 2016. godine).

nom roku. Kao veliki problem pokazalo se i tumačenje redovne i izvanredne revizije te općenito dugotrajnost postupka revizije pred Vrhovnim sudom (slučajevi Mamić, Marković i Šumonja). Očekivana dugotrajnost postupka te i proporcionalno povećanje troškova nerijetko su i presudni faktor u odluci stranaka da ne potraže sudsku zaštitu.

Dodatno, građani se nerijetko javljaju sa primjedbama na diskriminatorne pojave koje možda ne spadaju direktno u okvir ZSD-a (ili sudovi pokazuju nevoljkost za progresivno i teleološko tumačenje njegovih odredbi), a primarni forumi unutar kojih bi se takve pojave mogle na neki način sankcionirati ili barem adresirati nisu adekvatni i/ili učinkoviti. Kao ilustrativni primjer navodimo Unutarnju kontrolu Ministarstva unutarnjih poslova (slučaj potencijalnog rasnog profiliranja od strane policijskog djelatnika) ili Vijeće za elektroničke medije (slučaj huškačke emisije 'Vita jela zelen bor' o sektama emitirane na HRT-u).

Što je Centar za mirovne studije radio u 2015. godini po pitanju rasizma, ksenofobije i etničkog ekskluzivizma?

Polovinom rujna 2015. godine pokrenuta je Inicijativa za podršku izbjeglicama Dobrodošli s obzirom da je Republika Hrvatska postala dijelom balkanske rute za prolaz izbjeglica. Ključan doprinos Inicijative bio je u direktnoj podršci i pomoći izbjeglicama na graničnim prijelazima (Bapska, Tovarnik, Strošinci, Ključ Brdovečki) i u pograničnim područjima te izbjegličkim kampovima u Opatovcu te Slavonskom Brodu. Kroz svakodnevni rad od tada u dijeljenju informacija, pravnoj podršci i podjeli humanitarne pomoći, sudjelovalo je više od 300 volontera. Osim direktne podrške, Inicijativa je zagovarala otvaranje sigurnog morskog, kopnenog i zračnog koridora za izbjeglice do sigurnih zemalja, humanitarnu evakuaciju žrtava iz ratom zahvaćenih područja te aktivnu primjenu međunarodnog humanitarnog prava. Političko zagovaranje bilo je nadopunjeno javnim senzibilizacijskim radom kako direktno s građanima tako i putem medijskih i kampanja i istupa. Inicijativa je osim toga gradila međunarodne veze s aktivistima i suradničkim organizacijama u Europi,

na Balkanu i Bliskome istoku planirajući i izvodeći koordinirane akcije solidarnosti.

Tijekom 2015. godine u CMS-u smo nastavili pratiti i zagovarati kvalitetniju provedbu zakonodavstva te javnih politika vezanih za integraciju tražitelja azila i azilanta primjerice, kroz sudjelovanje u Radnoj skupini za Migracijsku politiku koja bi osnovana s ciljem dizajniranja Migracijske politike za period od 2016. do 2018. godine. U dva navrata tijekom 2015. godine, svi članovi radne skupine su trebali dati svoje preporuke za novu Migracijsku strategiju, no Radna skupina se nije sastala i trenutno nema informacija kada i da li će nastaviti s radom. Također, tijekom 2015. godine smo organizirali sastanke s relevantnim ministarstvima i drugim institucijama koji su se ticali kvalitete integracije, a objavili smo i desetak priopćenja, te organizirali nekoliko konferencija i okruglih stolova. U listopadu 2015. godine smo pozvani da sudjelujemo u radu *ad hoc* radne skupine za izradu Pravilnika o smještaju osoba pod međunarodnom zaštitom. Također, redovito smo pratili provedbu mjera Akcijskog plana za integraciju. Između ostalog, 2015. godina je bila posebno značajna jer je donesen novi Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, te je time zamijenio dotadašnji Zakon o azilu. CMS je sudjelovao u javnoj raspravi – podnijeli smo amandmane i komentare na prijedlog zakona, od kojih su neki uvaženi. Međutim, zabrinuti smo što Zakon ne odgovara na niz problema koje su javljali prilikom primjene prethodnog Zakona o azilu, te uvodi nove institute bez prethodnog usuglašavanja s ostalim dijelovima sustava i bez potrebnog razrađivanja načina njegova funkcioniranja. Također, predali smo amandmane² za novi prijedlog Zakona o strancima, ali nakon završene javne rasprave, u proceduri za donošenje tog zakona se stalo. U trenutku dok pišemo ovaj izvještaj, Nacrt izmjena i dopuna Zakona o strancima je na javnom savjetovanju i uskoro očekujemo njegovo donošenje.

Na međunarodnoj konferenciji ‘Sukob ekstradicijskog i izbjegličkog prava: uzajamno priznavanje azila i principa *non-refoulement* između država članica Europske unije’ održanoj krajem 2014. godine, CMS je problematizirao sustav crvenih tjeratica Interpola, koji je izuzetno važan u borbi protiv kriminala, ali i podložan zlouporabi (događa se da se taj sustav koristi kako bi se osobe koje su pod međunarodnom zaštitom dalje proganjale iz istih razloga iz kojih su dobile međunarodnu zaštitu druge države) te napravio niz preporuka. Jedna od važnijih odnosila

² Dostupni na: <http://cms.hr/hr/azil-i-integracijske-politike/cms-o-manjkavostima-novog-zakona-o-strancima> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

se na to da bi na razini INTERPOL-a trebalo naći učinkovit način kako da osobe koje su dobile azil zbog političkog progona budu skinute s tih tjezalica, kako ne bi bile izložene daljnjem progону. Preporuke su bile prezentirane u raznim prilikama i na različitim međunarodnim skupovima te rezultirale time da je 19. svibnja 2015. godine u Yerevanu u Armeniji, INTERPOL na skupštini Vijeća Europe obznanio svoju novu politiku micanja izbjeglica sa tjezalica nakon što dobiju azil u određenoj zemlji³.

Tijekom 2015. godine, organizirali smo nekoliko tzv. razgovora o interkulturalizmu, čiji je cilj da pokrenemo diskusiju među našim suradnicima i nama o tome kako vidimo interkulturalizam i kvalitetne integracijske politike. Jedan od tih razgovora, na kojem su Srđan Dvornik i Snježana Grgurović dali uvodne teze, bio je posvećen modelima integracije općenito, dok smo na drugom razgovarali o migracijskoj politici i Akcijskom planu za integraciju, kao i ulozi organizacija civilnog društva u integraciji. Nadalje, s obzirom na humanitarnu krizu koja se dogodila u zadnja četiri mjeseca 2015. godine, zajedno s organizacijom Pravo na grad organizirali smo dvodnevni međunarodni sastanak s aktivistima i stručnjacima koji su se ovim bavili diljem Europe, a sve u sklopu Human Rights Film Festivala. Na sastanku smo planirali daljnje zajedničke akcije i razgovarali o modelima integracije u uvjetima ekonomske i političke krize koja trese Europu.

Krajem godine organizirali smo trodnevni Panel o interkulturalizmu s ciljem propitivanja koncepta integracije i interkulturalnosti u odnosu na što gradimo buduće pristupe CMS-a i suradnika u poticanju kvalitetnijeg rada institucija, doprinosa civilnoga društva i osnaživanju izbjeglica na povećanje socijalne podrške, inkluzije i participacije izbjeglica u novome društvu. Na Panelu su sudjelovali/e: aktivisti/kinje i članovi/ice CMS-a, Inicijative Dobrodošli, Okusa doma, kvoc-a - Kluba volontera CMS-a i CEDIM-a. Nakon panela, objavljena je publikacija Manifest o interkulturalizmu. Panelu je prethodilo predavanje Uvjeti hospitaliteta - naučene lekcije iz Južne Afrike sveučilišnog profesora Mbongisenija Buthelezija.

Stalno propitivanje postojećih modela te edukacija i osnaživanje građana na socijalnu podršku izbjeglica, odvijaju se i kroz program Mirovnih studija kroz kolegije 'Post-kolonijalizam i migracije' te 'Emancipacija kulturnog pluralizma u vrijeme izbjegništva' uz mentorstvo polaznika kroz mentorske grupe. Osim

³ Više dostupno na: www.fairtrials.org/press/interpol-announces-new-asylum-policy-at-council-of-europe-meeting/ (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

ovih kolegija, program borbe protiv rasizma i ksenofobije Centra za mirovne studije je dao svoj doprinos Mirovnim studijima u kolegiju ‘Vrijednosti ljudskih prava’.

U 2015. godini organizirano je studijsko putovanje u Nizozemsku, a cilj je ovog studijskog putovanja bio podizanje kapaciteta udruga i javne uprave za pružanje integracijskih usluga. Na studijskom putovanju je sudjelovalo 16 osoba (predstavnici udruga, ministarstava i lokalnih vlasti), koji su posjetili institucije i organizacije poput NIDOS fondaciju, Nizozemski odbor za izbjeglice (Dutch Refugee Council), Međunarodnu organizaciju za migracije (International Organization for Migration), Ministarstvo socijalne politike i zapošljavanja, Prihvatni centar za tražitelje azila u Bredi, i dr. Kao jedan od rezultata tog studijskog putovanja, u lipnju smo zajedno s Koordinacijom za ljudska prava Grada Zagreba i Odborom za nacionalne manjine Gradske Skupštine organizirali tematsku sjednicu⁴ kako bi se skrenula pažnja na važnost lokalne vlasti u procesu integracije izbjeglica u društvo.

U 2015. godini CMS je nastavio voditi Koordinaciju za integraciju – neformalnu mrežu organizacija koje pružaju socijalnu podršku izbjeglicama, te smo tijekom godine organizirali niz sastanaka Koordinacije: o pravu na stanovanje izbjeglica, planiranje i provedba drugog Tjedna izbjeglicama, dok su se ostali sastanci provodili neformalno na terenu od rujna 2015. godine jer su više manje svi članovi Koordinacije bili aktivni u pružanju podrške izbjeglicama na pograničnim područjima i tranzitnim kampovima.

Povodom Međunarodnog dana za eliminaciju rasne diskriminacije 21. ožujka, zajedno s navijačkom skupinom Bijeli anđeli promoviran je TV spot ‘Stop rasizmu i nasilju na stadionima’⁵, koji je dio kampanje ‘Sve boje su lijepe’. Spot je producirala organizacija Fade In, a u njemu sudjeluju igrači koji igraju u Hrvatskoj nogometnoj ligi, a dolaze iz različitih zemalja. Također, provedena je i medijska kampanja, koja je oblikovana tako da podiže senzibilitet javnosti o izazovima integracije izbjeglica.

Ta kampanja uključuje kuharicu istoga naziva, radio spot pod nazivom ‘Integracija počinje razumijevanjem’ i TV spot Porijeklo hrane⁶, kao i integracijsko-kulinarsku web-stranicu Okus doma. U suradnji Fade In-a i CMS-a, s autorskim potpisom Martine

⁴ Više dostupno na: <http://cms.hr/hr/azil-i-integracijske-politike/lokalna-zajednica-kljucna-je-za-integraciju-izbjeglica> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

⁵ Spot možete pogledati na poveznici: <https://vimeo.com/118005009> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine)

⁶ Spot možete pogledati na poveznici: <https://vimeo.com/118005009> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

Globočnik, snimljen je i etnologijski dokumentarni film 'Okus doma'. Kuharica Okus doma predstavljena je početkom godine prvi puta nakon višegodišnjeg prikupljanja priča i recepata u Hrvatskoj, a do kraja je godine predstavljena više puta u različitim hrvatskim gradovima i međunarodno. Promociju kuharice uglavnom su pratile i interkulturalne prezentacije i kulinarski događaji poput kulinarskog dvoboja Princea Walea Soniyikija i Renea Bakalovića na Dolcu, kulinarskog izazova u Splitu sa šticienicima doma Maestral i aktivistima Mosta i Info-zone te kulinarske prezentacije u Slavanskom Brodu pred novogodišnje praznike.

Tijekom godine smo organizirali cijeli niz javnih događaja usmjerenih na smanjenje socijalne distance prema azilantima i tražiteljima azila. U suradnji s Centrom za kulturu Trešnjevka (Zagreb)⁷, održan je ciklus tribina o interkulturalizmu i integraciji, koje su građanima omogućile stručan uvid u ovu problematiku, a na kojoj su izbjeglice i volonteri podijelili svoja iskustva te su organizirane prezentacije kultura i zemalja izbjeglica (Kongo, Senegal i romska kultura). U cilju smanjenja socijalne distance prema izbjeglicama, ali i učinkovitije integracije izbjeglica, organizirane su i kulturno-umjetničke aktivnosti. U suradnji s umjetnikom Davorom Konjikušićem organizirane su fotografske radionice za izbjeglice koje su rezultirale foto knjigom 'Želimo te voljeti, umjetnosti'⁸ koja je predstavljena u Galeriji Greta u lipnju 2015. godine.

Zajedno s još nekoliko udruga članica Koordinacije za integraciju i vanjskim suradnicima organiziran je (u Zagrebu, Rijeci, Sisku i Kutini) drugi po redu Tjedan izbjeglicama⁹, koji se održavao od 15. do 21. lipnja, povodom Svjetskog dana izbjeglica. U sklopu festivala dogodila se Književna večer 'Nepripadanje'¹⁰, na kojoj su posjetitelji kroz sirijsku, pakistansku, kongoansku, ali i hrvatsku prozu proveli Bekim Sejranović, Ivana Simić Bodrožić, Natalija Miletić, Inayatullah Jiskani, Amour Makosso i Sandra Wahech, a objavljena je i knjižica 'Ne/Pripadanje: priča o nama'¹¹. Usto, s umjetnikom koji je prije dvadeset godina baš u Zagrebu čekao papire za preseljenje u Francusku, Milomirom Kovačevićem, razgovaralo se o njegovim fotografskim ciklusima 'Sarajevo u srcu Pariza', 'Gens una sumus' i 'Mes amies de Rumilly', kao i o životu u Parizu: prije dvadeset godina kao izbjeglice/imigranta, a danas kao priznatog umjetnika. Tijekom Tjedna izbjeglicama održana je i već spomenuta zajednička sjednica Koordinacije za ljudska prava i Odbora za nacionalne manjine kao rijedak primjer

⁷ CeKaTe – Centar za kulturu Trešnjevka: <http://www.cekate.hr/> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

⁸ Više dostupno na poveznici: <http://www.tportal.hr/vijesti/hrvatska/384620/Oni-su-ogledalo-ne-humanosti-hrvatskog-drustva.html> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine)

⁹ Više o događanju na: <http://cms.hr/hr/azil-i-integracijske-politike/svi-ste-pozvani-na-tjedan-izbjeglicama> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

¹⁰ Više o događanju na: <https://web.facebook.com/media/set/?set>

¹¹ Knjižica je dostupna na: http://cms.hr/system/publication/pdf/61/Ne_pripadanje_-_Pri_e_o_nama_-_Tjedan_izbjeglicama_2015_.pdf (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

političkih diskusija u polju lokalne i decentralizirane integracije izbjeglica.

U 2015. godini objavljena je slikovnica Šarene priče¹², na kojoj je CMS radio zajedno sa Studijem dizajna Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Priče koje su uključene u slikovnicu su ispričale izbjeglice, a predstavljaju stvarnosti pomiješanu s fikcijom, kako im je bila prenesena kad su bili djeca. Osim spomenute suradnje i knjižice, CMS i Studij dizajna tijekom su prošle godine imali još nekoliko zajedničkih projekata: objava edukativne knjižice 'Kućica u Ježevu', razvoj vizualnog identiteta restorana Okus doma i razvoj dijela ideje savjetovaništa za zapošljavanje i inkubatora za poslovne ideje kao dijela šire ideje uspostave integracijskog interkulturalnog centra.

Tijekom prošle godine intenzivirane su aktivnosti vezane za uspostavu integracijskog interkulturalnog centra razvijajući model i plan zagovaranja s više suradnika. Ključna je suradnja s platformom Upgrade koja okuplja organizacije u kulturi a koja zagovara uspostavu društveno kulturalnog centra. S obzirom na brojne komplementarnosti, CMS se pridružio platformi Upgrade i sudjelovao u pripremi kampanje koja će se realizirati u 2016. Interkulturalni integracijski centar središnje je mjesto društvenog i socio-ekonomskog osnaživanja izbjeglica i migranata kao i mjesto interkulturalnog susreta domaćeg i novo pridošlog stanovništva. Shvaća ga se kao prostor susreta, dijaloga i suradnje.

U kontekstu integracije i socio-ekonomskog osnaživanja izbjeglica, CMS je nastavio pružati podršku razvoju socijalno poduzetničkih projekata izbjeglica i migranata kroz edukacije i osnaživanje (nastavak zajedničkog projekta Kvalitetni koraci k integraciji izbjeglica Fade In-a i CMS-a u suradnji s CEDROM¹³, NESsT-om¹⁴ i udrugama Izazov¹⁵ i Iskra¹⁶). Primarna je podrška data kolektivu Okus doma koji je nakon niza kulinarskih radionica i prezentacije tijekom 2015. godine odlučio krenuti putem osnivanja vlastitog cateringa. Osim toga, dio onih koji su poznavatelji raznih jezika pokrenuli su ideju otvaranja škole stranih jezika i prevodilačkog servisa za arapski, farski, urdu, albanski i druge jezike. U listopadu je stoga pokrenuta crowdfunding kampanja kojom su prikupljena početna sredstva. Krajem studenoga 2015. godine osnovana je kulinarsko-jezična Zadruga za interkulturalnu suradnju - Okus doma koja će tijekom 2016. pokrenuti profesionalni catering i školu stranih jezika. Okus doma je kao

¹² Više o događanju: <http://www.cms.hr/hr/azil-i-integracijske-politike/sarene-price-za-sareno-drustvo> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

¹³ CEDRA – Cluster za eko-društvene inovacije i razvoj - <http://www.cedra.hr/hr/pocetna> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

¹⁴ NESsT - <http://www.nesst.org/croatia/> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

¹⁵ Izazov - <http://www.izazov-hiv.hr/> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

¹⁶ Iskra - <http://udrugaiskra.hr/> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

kvalitetan primjer integracije i primjer inovacije dobio niz javnih priznanja. U okviru zajedničkog projekta prošle je godine objavljen i Vodič kroz zadruge na primjeru rada s ranjivim skupinama, odnosno izbjeglicama.

Vrlo važan dio integracijskog rada i podrške tražiteljima azila i azilantima obavljaju volonteri CMS-a, koji su cijelu godinu održavali tečaj hrvatskog jezika u Prihvatalištu za tražitelje azila Porin (u Zagrebu) i u prostorijama knjižnice Kuće ljudskih prava i javnim prostorima u zagrebačkim kvartovima u kojima žive izbjeglice, a tečaj engleskog jezika su pružale dvije studentice Boston College-a koje su u CMS-u odrađivale praksu. Osim toga, socijalna podrška izbjeglicama uključivala je posjete volontera CMS-a, odnosno integracijskih asistenata, nadležnim institucijama (poput centara za socijalnu skrb, policijskih postaja, gradskih ureda, zdravstvenih ustanova, HZZ-a i dr.), muzejima, radionice za tražitelje azila i azilante i drugim mjestima u gradu.

Početak godine, izabrana je nova grupa od 22 volontera za rad s izbjeglicama, te je za njih organizirano nekoliko edukacija, koje su uključivale teme poput prevencije sagorijevanja u radu s ranjivim skupinama, metode relaksacije i integracijske prakse, što im je pomoglo da njihov daljnji angažman bude kvalitetan i održiv. Tijekom cijele godine održavani su sastanci volontera koji se doprinijeli grupnoj dinamici koja je ključna za kvalitetan rad volontera te omogućili bolju organizaciju volonterskog angažmana te realizaciju njihovih ideja. Sve to je rezultiralo osnivanjem Kluba volontera Centra za mirovne studije (KVOC). Volonteri su povodom Svjetskog dana izbjeglica zajedno sa studentima Mirovnih studija organizirali prosvjedu akciju Koliko još smrti do solidarnosti?¹⁷, koja je bila jako dobro proračena u medijima.

Kroz 2015. godinu CMS je radio na praćenju drugostupanskih postupaka za međunarodnu zaštitu u suradnji s Pravnom klinikom Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U tu svrhu, organizirana je edukacija s novom generacijom studenata koji će sudjelovati u radu Grupe za azil Pravne klinike. Također, objavljena je Analiza kvalitete presuda Upravnog suda u Zagrebu u postupcima azila¹⁸, u kojoj su utvrđena poboljšanja formalne kvalitete presuda, ali je i primijećeno da još postoje problemi s kredibilitetom procjena u tim presudama.

¹⁷ Dostupno na: <http://cms.hr/hr/azil-i-integracijske-politike/prosvjedna-akcija-zav-svjetski-dan-izbjeglica-na-trgu-europe-koliko-jos-smrti-do-solidarnosti> (pristupljeno 17. ožujka 2016. godine).

¹⁸ Brnardić, S. Georgiev, M. Polovina Jurca, S. (autori), Analiza kvalitete presuda Upravnog suda u Zagrebu u postupcima azila, Centar za mirovne studije, Zagreb, 2016. dostupno na: http://cms.hr/system/publication/pdf/72/ANALIZA_KVALITETE_PRESUDA_UPRavnoG_SUDA_U_ZAGREBU_U_POSTUPCIMA_AZILA__2012.-2015_.pdf (pristupljeno 17. ožujka 2016. godine).

Rasizam, ksenofobija i etnički ekskluzivizam u statistikama

Kada govorimo o statistikama zločina iz mržnje, njih prikuplja Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH koji u ovom slučaju služi kao središnje tijelo zaduženo za koordinaciju više državnih institucija koje također prikupljaju podatke o zločinima iz mržnje. U koordinaciju je uključena i jedna osoba u ime organizacija civilnog društva koje se ovom temom bave.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava
i prava nacionalnih manjina

[Vijesti](#) | [O Uredu](#) | [Dokumenti](#) | [Pristup informacijama](#) | [Kontakti](#) | [Ljudska prava](#) | [Nacionalne manjine](#) | [Projekti](#)

Naslovnica ▾ | [Ljudska prava ▾](#)

Suzbijanje zločina iz mržnje

U Republici Hrvatskoj uspostavljen je učinkovit mehanizam praćenja zločina iz mržnje. Upravo u cilju adekvatne borbe protiv zločina iz mržnje određen je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina kao središnje tijelo u Republici Hrvatskoj za prikupljanje, objedinjavanje i objavu podataka o zločinima iz mržnje, suradnju s organizacijama civilnoga društva i međunarodnim organizacijama koje djeluju u ovom području, kao što su OSS (Organizacija za sigurnost i suradnju u Europi – „OSCE Organization for security and Co-operation in Europe“) i njegov specijalizirani Ured – The Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR).

- Ispiši stranicu
- Podijeli na Facebooku
- Podijeli na Twitteru
- Podijeli na Google +

Ministarstvo unutarnjih poslova (MUP) je u 2015. godini zabilježila 24 kaznena djela vezana uz zločin iz mržnje, od čega se 15 odnosi na prijetnju, šest na oštećenje tuđe stvari, jedno na tešku tjelesnu ozljedu i jedno djelo na povredu mira pokojnika. Uspješno su riješena 22 djela. Što se motiva tiče, prednjači mržnja prema pripadnicima srpske nacionalnosti.

Ministarstvo pravosuđa (MP) navodi da su sudovi u 2015. godini primili u rad 10 predmeta vezanih uz zločin iz mržnje dok je 19 predmeta preneseno iz ranijih razdoblja. Tijekom 2015. godine sudovi su donijeli 7 osuđujućih presuda, a jedan predmet je riješen na tzv. 'drugi način', primjerice nagodbom te je 21 predmet ostao neriješen. Što se prekršajnih sudova tiče, MP još čeka podatke.

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske (DORH) je u 2015. godini postupalo u 47 predmeta vezanih uz slučajeve zločina iz mržnje i govora mržnje. Od toga se 27 predmeta (odnosno 57,45%) odnosi na slučajeve koji su se dogodili u 2015. godini, izuzevši pritom slučajeve u kojima je došlo do odbačaja kaznene prijave. DORH navodi da iz analize strukture evidentiranih kaznenih djela, proizlazi da se pretežiti dio odnosi na kazneno djelo prijetnje (41%), kazneno djelo javnog poticanja na nasilje i mržnju, odnosno govora mržnje (24%) te kazneno djelo oštećenja tuđe stvari (20%), dok se ostali incidenti odnose na tjelesnu ozljedu, tešku tjelesnu ozljedu i povredu mira pokojnika. Dominantan motiv počinjenja zločina iz mržnje i govora mržnje u protekloj godini je netrpeljivost prema pripadnicima srpske nacionalnosti (59%). Pored pripadnika srpske nacionalnosti, kao žrtve su u 3 slučaja evidentirani pripadnici romske i makedonske nacionalnosti. Osobe muslimanske vjeroispovijesti su u dva slučaja evidentirane kao žrtve prijetnje odnosno teške tjelesne ozljede. Zločini motivirani spolnom orijentacijom su u padu u odnosu na 2014. godinu, kada je evidentirano šest slučajeva dok su u 2015. godini evidentirana četiri slučaja.

ZLOČIN IZ MRŽNJE-STATISTIČKI PODACI ZA 2015.

(uključuje i podatke za kazneno djelo javnog poticanja na nasilje i mržnju iz čl.325. Kaznenog zakona)

Broj evidentiranih slučajeva od strane Ministarstva unutarnjih poslova	24
Broj predmeta u kojima je postupalo Državno odvjetništvo Republike Hrvatske <i>(uključuje predmete prenesene iz prethodnog razdoblja)</i>	47
Broj pravomoćnih osuđujućih presuda	7

PREKRŠAJI VEZANI UZ ZLOČIN IZ MRŽNJE-STATISTIČKI PODACI ZA 2015.

Broj prekršajnih djela	12
Broj pravomoćnih osuđujućih presuda u prekršajnom postupku	7

Kada se promatra struktura evidentiranih kaznenih djela počinjenih iz netrpeljivosti prema srpskoj nacionalnosti, vidljivo je da se najčešće (u 87% slučajeva) radi o prijetnji, oštećenju tuđe stvari te javnom poticanju na nasilje i mržnju. Analizom teorijskog aspekta evidentiranih kaznenih djela zločina iz mržnje i govora mržnje prema pripadnicima srpske nacionalnosti, kao najranjivijoj skupini, dolazi se do zaključka da se najveći broj slučajeva dogodio na području istočne Hrvatske (11 slučajeva, odnosno 68% ukupnog broja zločina iz mržnje i govora mržnje počinjenih zbog netrpeljivosti prema osobama srpske nacionalnosti).

Komparirajući podatke o slučajevima zločina iz mržnje i govora mržnje iz 2015. godine s podacima o slučajevima iz prethodne godine, dolazi se do zaključka da je broj evidentiranih slučajeva zločina iz mržnje i govora mržnje u padu od 30,8%. Analiza strukture kaznenih djela ukazuje na značajan pad broja slučajeva govora mržnje, koji se s 20-ak slučajeva u 2014. godini smanjio na sedam slučajeva u 2015. godini, što predstavlja smanjenje od 65%.

Iz opisane analize proizlazi da je broj evidentiranih kaznenih djela vezanih uz zločin iz mržnje u padu. Međutim, kako se najveći broj kaznenih djela vezanih uz zločin iz mržnje u 2015. godini odnosi na kaznena djela prijetnje, oštećenja tuđe stvari te javnog poticanja na nasilje i mržnju, koja su motivirana netrpeljivošću prema osobama srpske nacionalnosti i počinjena na području istočne Hrvatske, time je dan okvir unutar kojeg bi trebalo planirati veći dio budućih aktivnosti usmjerenih na prevenciju i suzbijanje zločina iz mržnje jer je njime obuhvaćen pretežiti dio evidentiranih zločina.

Statistički podaci o zločinima iz mržnje trebali bi se ubuduće objavljivati i na novoj web stranici Ureda za ljudska prava i prava

nacionalnih manjina koja je postavljena krajem 2015. godine i gdje postoji posebna podstranica koja se tiče zločina iz mržnje a kojoj je moguće pristupiti putem poveznica na ljudskaprava.gov.hr web stranici¹⁹.

Sredinom listopada 2015. godine Državno odvjetništvo Republike Hrvatske je pokrenulo provjeru svih postupaka i presuda za kaznena djela poticanja na nasilje i mržnju za razdoblje od 1. siječnja 2013. godine (kada je izmijenjen Kazneni zakon) do 1. rujna 2016. godine. Naloženo je Općinskom državnom odvjetništvu u Zagrebu nastavak postupka i procesuiranje kaznenog djela širenja govora mržnje te zatražilo od svih općinskih i županijskih odvjetništva dokumentaciju kako bi se analiziralo što su i kako radili kao tužitelji u protekle dvije godine i osam mjeseci po pitanju procesuiranja nacionalističkih, rasističkih i homofobnih ispada, svih prijavljenih oblika diskriminacije na osnovi nacionalnosti, spola, seksualne orijentacije i slično.

DORH od svojih lokalnih tijela traži da mu dostave podatke o broju kaznenih prijave, odnosno kaznenih predmeta zbog kaznenog djela javnog poticanja na nasilje i mržnju iz čl. 325. Kaznenog zakona, kao i o broju meritornih državno-odvjetničkih odluka za navedeno kazneno djelo, odnosno eventualno pokrenutih prekršajnih postupaka u slučaju donošenja rješenja o odbacivanju za isto nedjelo, te donesenih prvostupajskih, odnosno drugostupajskih presuda.

Ta je odluka objavljena na službenim stranicama DORH-a nakon što je DORH poništio odluku Općinskog državnog odvjetništva u Zagrebu o odbacivanju kaznene prijave protiv stanovitog Hrvoja Šarića koji je u svibnju na Facebook stranicama udruge Zagreb Pride napisao poruku: 'Pedere u logore'. Sporno rješenje o odbacivanju kaznene prijave, ODO u Zagrebu pravdao je da je počinitelj postupao pod utjecajem 'psihologije mase, zbog čega nije imao namjeru poticati na nasilje i mržnju'.

¹⁹ Direktna poveznica: <https://ljudskaprava.gov.hr/ljudska-prava/suzbijanje-zlocina-iz-mrznje/602> (pristupljeno 9. ožujka 2016. godine).

Rasizam, ksenofobija i etnički ekskluzivizam u javnom prostoru

U 2015. godini nastavilo se s verbalnim i fizičkim nasiljem prema Srbima, čime se bavi Bulletin #6, Govor mržnje i nasilje prema Srbima u 2015. godini u izdanju Srpskog narodnog vijeća (SNV)²⁰.

Nastavljen je prosvjed branitelja u Savskoj ulici u Zagreb kojim se zahtijevala ostavka ministra Predraga Matića i njegovih pomoćnika te se iz šatora često mogla čuti oštra i gruba retorika prema pojedincima/kama ili grupama koji su na ikoji način poželjeli iskazati neslaganje ili nezadovoljstvo prosvjedom odnosno porukama koje su se tim prosvjedom slale.

Na nogometnim terenima često se mogao čuti ustaški pozdrav kroz skandiranja navijača a u lipnju je na utakmici reprezentacija Hrvatske i Italije na travnjaku osvanula svastika²¹ iscrtana kemikalijama. Slučaj je odjeknuo u svijetu međutim, u Hrvatskoj je nedugo nakon događaja otišao u zaborav te se do današnjeg dana točno ne znaju počinitelji niti motiv ovog događaja.

Vezano za nogometni svijet, Josip Šimunić je u rujnu 2015. godine vraćen u reprezentaciju kao motivator igračima²² na plasmanu

²⁰ Dostupan na: <http://snv.hr/file/attachment/file/bilten6-compressed.pdf> (pristupljeno 17. ožujka 2016. godine).

²¹ Više na: <http://www.vecernji.hr/nogomet/prijeti-li-hrvatskoj-nova-kazna-kukas-ti-kriz-na-poljudskom-travnjaku-1010264> (pristupljeno 17. ožujka 2016. godine).

²² Više na: <http://www.index.hr/sport/clanak/cacic-u-reprezentaciju-vraca-josi-pa-simunica/842857.aspx> (pristupljeno 17. ožujka 2016. godine).

Proteklu godinu obilježilo je povećanje broja fizičkih napada i prijetnji usmjerenih prema Srbima u Hrvatskoj te uništavanje imovine u njihovu vlasništvu. U 2015. svjedočili smo ukidanju ćirilice u Vukovaru, brojnim pokušajima rehabilitacije Nezavisne Države Hrvatske (NDH) i sve češćem korištenju govora mržnje od strane javnih osoba i dijela medija. Zbog toga će 2015. ostati upamćena kao godina u kojoj je nacionalistička, antimanjinska atmosfera, koja se intenzivira od 2013., odnosno od pridruživanja Hrvatske Evropskoj uniji, dosegla velike razmjere.
- navodi se u uvodniku Bulletinu.

za Euro 2016, a sve nakon što ga je FIFA kaznila s deset utakmica suspenzije za ustaški pozdrav kojim je pozdravio stadion nakon utakmice reprezentacija Hrvatske i Islanda u studenome 2013. godine²³. Suspenziji je kasnije dodana i novčana kazna od 30 tisuća franaka.

Kampanje za predsjedničke i parlamentarne izbore

By Dražen Hoffmann, GONG

Predizbornu kampanju za parlamentarne izbore u listopadu i studenome 2015. obilježili su i pokušaji prikupljanja političke podrške korištenjem zapaljivog govora i govora mržnje od pojedinih aktera.

Koincidencija predizborne kampanje s razdobljem intenzivnih migracija dovela je do toga da su mnoge javne osobe svakod-

²³ Više na: <http://www.index.hr/sport/clanak/simunic-izgubio-jos-jednu-pravnu-bitku-sud-u-svicarskoj-potvrdio-mu-kaznu-za-povik-za-dom/807892.aspx> (pristupljeno 17. ožujka 2016. godine).

nevno govorile o izbjeglicama i migrantima s Bliskog istoka, među kojima i izborni akteri. Populističkim izjavama istaknuli su se tako oni koji su pozivali da se izbjeglicama uskrati pomoć jer se 'ne radi o ugroženim osobama' nego kako su posrijedi 'teroristi', 'islamisti' i 'ljudi koji su prijetnja za Hrvatsku i Europu'. Čak su i u 'mekšim' varijantama ovog diskursa migrant prikaživani kao ugroza za kulturni identitet Europe i planirani pokušaj njegova razbijanja.

I pojedini mediji priključili su se konstrukciji ovakve slike senzacionalističkim naslovima i ksenofobno intoniranim objavama, pri čemu su prednjačili pojedini web portal, s naslovima kao što su '*Stalno nam stiže tuđe zlo, a domaći paraziti mrcvare nas s lažima o nama*', '*Prijete zaraze, silovanja i kriminal, a za sve je kriva Angela Merkel?!*', '*Najgori scenarij se sprema: Slavoniju će uskoro preplaviti migranti*', uz sporadične izlete u otvorenu ksenofobiju i rasizam (primjerice '*Naprijed Hrvatska - u novi kaos!*' iz izdanja tjednika *7dnevno* od 2. listopada 2015. godine).

Pojedine, uglavnom marginalne političke opcije, gradile su svoje izborne platforme na osnovama širenja mržnje, navodeći kako će po dolasku na vlast zabraniti djelovanje LGBT udrugama, ukidanje zdravstvenog i/ili građanskog odgoja u školama i napade na organizacije civilnog društva u cijelosti.

Tema posebnog političkog predstavnštva nacionalnih manjina također je bila tematizirana u predizbornoj kampanji, uz pojedinačne pozive da se taj institut dodatno ograniči ili potpuno ukine, koristeći argumente kako manjinsko političko predstavnštvo predstavlja rizik po suverenitet Republike Hrvatske. Usto, u više je navrata korištena taktika diskreditacije političkih oponenta temeljem njihove stvarne ili navodne nacionalne pripadnosti, odnosno eksplicitno ili implicitno nečije 'ne-hrvatstvo' naglašavano kao osnova za odricanje političkog legitimiteta.

Pružanje podrške tražiteljima azila u Prihvatilištu za tražitelje azila Porin tijekom 2015. godine

Autorice: Lucija Mulalić, Tea Vidović

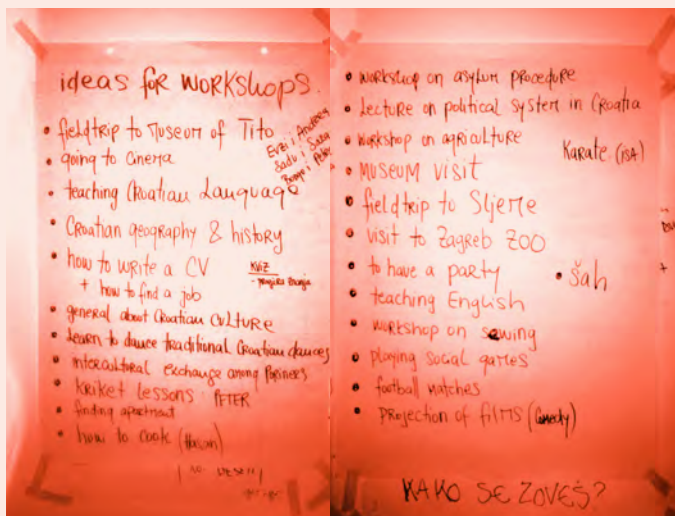
Prihvatilište za tražitelje azila u zagrebačkom naselju Dugave postoji od lipnja 2011. godine te ga se popularno naziva Porin. U njemu borave muškarci samci tražitelji azila koji čekaju na rješene postupka o dodjeljivanju azila/međunarodne zaštite. Neki kojima je zaštita odobrena znaju još neko vrijeme boraviti u Prihvatilištu dok im nadležno Ministarstvo (najčešće Centar za socijalnu skrb Novi Zagreb) ne pronađe smještaj – na koji imaju pravo prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti²⁴.

Tijekom 2015. godine u Prihvatilište Porin odlazili su volonteri Centra za mirovne studije koji su ondje dva puta tjedno u poslijepodnevnim satima tražiteljima azila pružali različite oblike podrške. Sveukupno je u Prihvatilište dolazilo oko 20 volontera i volonterki koji su se međusobno izmjenjivali i nadopunjavali. Kako CMS već 13 godina okuplja volontere oko ovog oblika podrške, svake godine uključujemo nove zainteresirane te se tako i početkom 2015. godine priključila nova grupa volonterki i volontera. Tijekom prve posjete nove grupe volontera, organizirali smo zajednički razgovor s tražiteljima azila te ih upitali koje

²⁴ Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, NN 70/15, dostupno na poveznici: <http://www.zakon.hr/z/798/Zakon-o-me%C4%91un-rodnoj-i-privremenoj-za%C5%A1titi> (pristupljeno 17. ožujka 2016. godine).

aktivnosti žele da organiziramo. Rezultat zajedničke rasprave bila je lista ideja koje su se tijekom godine i realizirale. Aktivno angažiranje u Porinu dogovoreno je na sastanku s Ministarstvom unutarnjih poslova, s kojim je Centar za mirovne studije sklopio sporazum o suradnji. Na korištenje nam je dodijeljena prostorija od 20 m² – koja je realno premala za provedbu svih ideja, no kako drugih mogućnosti nije bilo, odlučili smo biti kreativni te iskoristiti prostor velikog hodnika ispred same prostorije. Svakim

dolaskom u Porin, volonteri bi se s tražiteljima azila dogovorili u vezi suradnje i rasporedili u sobi ili na hodniku, a tijekom proljeća i ljeta radilo se i vani.

Aktivnosti koje su se organizirale zajeno s tražiteljima azila bile su sljedeće:

Radionica učenja hrvatskog jezika

Tečaj jezika se odvijao u manjim i većim grupama, kao i jedan na jedan, ovisno o broju volontera i tražitelja azila. Ponekad je to bilo *ad hoc* učenje većih skupina na hodniku, a uglavnom se tečaj sastojao od individualnog rada koji se kontinuirano održavao s redovnim tražiteljima azila, kao i grupnog rada s jednom grupom koja je kontinuirano dolazila. Predavalo se na engleskom i francuskom jeziku, a ponekad i na arapskom – što je također ovisilo o prisutnim volonterima.

Učile su se osnovne gramatičke kategorije: abeceda i izgovor, vremena, padeži, glagoli, pridjevi, brojevi, rodovi imenica, dani i mjeseci. Radilo se na širenju vokabulara putem vježbanja osnovnog sporazumijevanja – pozdrava, isprika zbog kašnjenja i slično, predstavljanja samih sebe, različitih profesija, zatim riječi koje se koriste u odlasku u dućan i drugim svakodnevnim situacijama, te se vježbao vokabular iz poljoprivrede kao i gradskog okruženja

(što se sve može naći u gradu). Radilo se i na konverzacijskim vježbama, vježbama izgovora, uglavnom tako da bi se glumile razne zamišljene situacije poput kupovine u dućanu, kašnjenja i slično. Provjere naučenog radile su se putem testova vokabulara i gramatike, kao i terenskog testa – odlaska u dućan. Često su se igrala i jezične igre, što je tražiteljima bilo najomiljeniji način učenja jezika: igre poput *vješala* i *kalodonta*, pogađanja osoba, i drugih varijacija na temu. Ponekad se i pomagalo sa zadaćom koju su tražitelji dobili na nekom drugom tečaju, primjerice tečaju u organizaciji Crvenog križa ili službenog tečaja hrvatskog jezika.

Tražitelji azila izrazili su kako im je lakše kada se s njima radilo na njihovom materinjem jeziku i kada su im materijali za rad bili dostupni na tim jezicima – često se isticao francuski kao najpo-trebniji jezik kojim volonteri trebaju vladati, kao i arapski koji bi bio poželjan za buduće volontere. U nedostatku jednog i drugog, radilo se na engleskom – što je bilo i korisno za vježbanje samog engleskog jezika kod onih tražitelja kojima on nije bio materinji jezik. Vježbe razgovora i teme iz svakodnevnog života tražitelji azila naglašavali su kao najbitnije. Jedan od prisutnih problema u davanju tečaja bili su dolasci novih tražitelja kojima je, razumljivo, bilo teško uključiti se u već postojeće grupe za učenje jezika.

Radionice povijesti i kulture

Osim tečaja hrvatskog jezika, u Porinu se od dolaska novih volontera krajem drugog mjeseca do ljeta 2015. godine održavala i radionica hrvatske povijesti. Cilj radionice bila je dati povijesni pregled određenih zbivanja u Hrvatskoj, koji bi se zatim vizualno dočarao kroz likovna djela – arhitekturu, slikarstvo, kiparstvo i slično. Teme su bile šarolike: govorilo se i o općenitoj hrvatskoj povijesti, poput Hrvatskog narodnog preporoda ili prodora Osmanskog carstva na naše prostore, pa sve do više lokalizirane povijesti: poput legenda o tome kako je nastao grad Zagreb, ili pregleda spomenika u Zagrebu, što je bilo posebno zanimljivo tražiteljima jer mnoge spomenike su i sami vidjeli, no do tada nisu znali njihovu povijest. Radionice povijesti znale su potaknuti tražitelje da i sami ispričaju neke djeliće povijesti vlastitih zemalja, ili određenih društvenih institucija koje su imale povijesnu važnost, poput obitelji ili religije, što je rezultiralo zanimljivim razmjenama priča o kulturi i povijesti i što su mnogi kako tražitelji, tako i volonteri istaknuli kao pozitivnu stvar. Od svibnja su počele

radionice geografije: uglavnom se vježbalo putem atlasa i mapa svijeta, uz pomoć materijala poput zastava svijeta.

Informiranje o mogućnostima i pravima

Osim radionica, volonteri u Porinu često su s tražiteljima azila imali informativne razgovore o rasponu njihovih prava – informiranja o pristupu odvjetnicima, liječnicima, zubarima i slično, te su često služili kao posrednici u dogovaranju sastanaka s navedenima, a također se razgovaralo i o svakodnevним potrebama – poput kupovine jeftinije odjeće, prehrani, ili pak o pristupu tržištu rada i sezonskim poslovima. Ponekad su u Porinu organizirane opuštenije večeri tijekom kojih se razgovaralo o različitim temama: situaciji u Porinu i Hrvatskoj, netrpeljivosti u hrvatskom društvu prema drugima i drugačijima, izbjegličkim pravima u drugim europskim zemljama, politici i događajima u njihovim zemljama podrijetla, religiji, međusobnim odnosima te o nedostatku sadržaja za ispunjavanje slobodnog vremena. Nekoliko puta kroz godinu volonteri u Porinu su organizirali *bazaare* – podijele donirane odjeće u formatu tržnice na hodniku kraj prostorije za rad CMS-a. Volonteri su tražitelje azila u Porinu redovito obavještavali o raznim događanjima u gradu Zagrebu koje su vidjeli kao potencijalno zanimljive, poput tjedna Afrike, raznih glazbenih festivala, informativnih predavanja i drugih aktivnosti.

Druženja u lokalnoj zajednici u svrhu interkulturalne razmjene

Osim toga, Porin su volonteri koristili i kao mjesto prikupljanja zainteresiranih za aktivnosti koje su volonteri provodili izvan Prihvatišta: od radionice engleskog i njemačkog jezika koje su se odvijale u kiosku Travno, do raznih posjeta i radionica koje su organizirali naši volonteri: vrtlarske radionice, izleta na Sljeme, prezentacije zemalja tražitelja azila, posjeti i radionice u Muzeju suvremene umjetnosti, posjet Hrvatskom saboru, Muzeju za umjetnost i obrt, Arheološkom muzeju, Modernoj galeriji i HAZU-u, kao i razne aktivnosti tokom Tjedna izbjeglica. Osim toga, u Porinu su se slavili i rođendani i oproštajne zabave, slušala se glazba, te se ponekad i bubnjalo na *djembeima*. Nekoliko puta, s dolaskom toplijeg vremena, volonteri su umjesto rada u Porinu zajedno s tražiteljima azila posjetili nogometne utakmice u kojima su igrali neki od tražitelja azila na obližnjem terenu u Utrinama.

Nedostaci Prihvatišta za tražitelje azila i preporuke za unapređenje

Nedostaci	Preporuke
Nedovoljno prostora za rad organizacija civilnog društva.	Omogućavanje korištenja većih prostorija u Prihvatištu organizacijama koje povremeno u Prihvatište dolaze – uz CMS, to su Društvo za psihološku pomoć, Hrvatski pravni centar i drugi.
Sterilan prostor Prihvatišta koji ne komunicira s osobama koje u njemu borave.	Uređenje zajedničkih prostorija Prihvatišta u smjeru koji će tražitelje azila povezati te potaknuti zajednički suživot. Primjerice, izrada namještaja koji bi koristili, postavljanje poučnih natpisa na zidove koji uče hrvatskom jeziku i kulturu, ali i komuniciraju druge jezike i kulture. *CMS i Studij dizajna su pokušali provesti ovu ideju u djelo, no ona je zaustavljena zbog izbjegličke krize u rujnu 2015. godine
Nedostatak stalnog prisustva pružatelja pravne pomoći u Prihvatištu (povremeno je ondje prisutan Hrvatski pravni centar, no zbog manjka kapaciteta nisu u mogućnosti ondje boraviti stalno).	Povećati prisustvo pravničkih organizacija u Prihvatištu ili volontera pravnika koji bi tražiteljima azila mogli pružiti pravne informacije.
Nedostatna povezanost s lokalnom zajednicom, koja onda nerijetko ima negativne stavove prema tražiteljima azila koji u Prihvatištu borave.	Informiranje lokalne zajednice o tražiteljima azila putem medija, organiziranja javnih događanja i drugih sličnih aktivnosti koje bi povezale lokalno stanovništvo s tražiteljima azila.
Nedostatna koordinacija organizacija civilnog društva koje djeluju u Prihvatištu sa upravom Prihvatišta.	Uspostava koordinacijskih sastanaka uprave Prihvatišta i organizacija civilnog društva koje djeluju u Prihvatištu u svrhu razmjenjivanja informacija, dogovaranja suradnje i konstruktivnog rješavanja problema i poteškoća.

Medijski interes za tražitelje azila, azilante i izbjeglice

Tijekom 2015. godine mnogo medija se interesiralo za priče tražitelja azila koji u Hrvatskoj borave te su neki od njih podijelili svoje priče, no u toj suradnji s predstavnicima medija stekli su razna iskustva o kojima su također razgovarali s volonterima. Kažu kako smatraju da je posao medija i novinara jako važan upravo zbog pružanja prilike da se domicilno stanovništvo upozna s novim članovima društva. Prva poruka upućena lokalnim zajednicama uvijek dolazi iz medija, zbog čega je važno vrlo dobro i odgovorno promisliti o porukama koje se šalju. Moć medija je velika. Neki su se susreli s vrlo ružnim interpretacijama izbjeglica što ih čini vrlo nesretnim jer smatraju da se ne može generalizirati na tako velikoj populaciji raznolikih osoba. Ukazivanje samo na negativne strane je vrlo opasno.

Mnogi smatraju kako je važno da same izbjeglice pokažu medijima tko su oni zapravo. Mnogima je teško govoriti o svojim iskustvima i razlozima napuštanja zemalja porijekla, a upravo je to ono što medije najčešće zanima. No, neki su svjesni kako izbjeglice mogu formirati smjer razgovora s novinarima te da smiju i trebaju to jasno izreći i odbiti odgovoriti na pitanja koja nisu ugodna. Ističu: 'Izbjegavanje razgovora s novinarima je greška jer tako ostavljamo otvorene ruke novinarima da pišu što god žele - budući da ne postoji nitko tko će stati pred kamere i takve navode demantirati.' Ipak, smatraju kako u zadnje vrijeme mediji ipak pokazuju više želje za izvještavanjem o pozitivnim pričama izbjeglica u Hrvatskoj, poput kampanje Okus Doma²⁵.

Među izbjeglicama postoji i određen strah od medija – eksponiranost unutar medija može biti pogubna za ljudsku sigurnost: novinari traže puna imena i informacije identitetu sugovornika, a mnoge je strah takve informacije podijeliti sa širom javnošću. Smatraju da je važna podrška organizacija civilnog društva i volontera koji nisu u položaju izbjeglice i nisu obilježeni strahom, a upoznati su sa situacijom i problemima izbjeglica. Oni trebaju koristiti tu prednost i govoriti u ime onih koji to ne mogu.

²⁵ Okus doma – kolektiv nastao kroz proces osnaživanja i osposobljavanja socijalno ugrožene skupine izbjeglica kako bi samostalno započeli sa zapošljavanjem i razvijanjem ideje društvenog poduzetništva u svrhu kvalitetnije integracije u društvo. Više na poveznici: <http://www.okus-doma.hr/hr> (pristupljeno 17. ožujka 2016. godine).

**// Ne volim govoriti o prošlosti
jer prošlost boli i ima rane.
Razumijem da ljudi ne znaju
razloge zbog kojih mnogi od nas
moramo napustiti svoje domove,
no mislite li da je stvarno lako
stalno govoriti o razlogu zbog
kojeg mi je život ugrožen? Moja
tužna priča čini me nesretnim.**

**Želim govoriti o budućnosti,
integraciji i svemu što želim
i mogu napraviti u novom
društvu. Očekujem od medija da
prate što se događa u svijetu i o
tome informiraju javnost. Te da
uz to nude konkretne prijedloge
za rješenja – rješenja za razvoj
interkulturalnih sredina. //**

Praćenje stanja ljudskih prava osoba koje su boravile u Prihvatnom centru za strance tokom 2015. godine

Prihvatni centar za strance Ježevo je objekt smještajnog tipa za osobe koje u Republici Hrvatskoj borave iregularno, bez posjedovanja valjanih dokumenata ili vize koja im dozvoljava boravak. Centar je u nadležnosti Ministarstva unutarnjih poslova, pod Ravnateljstvom policije, Upravom za granicu. Prema informacijama MUP-a, Prihvatni centar za strance obavlja sljedeće poslove²⁶:

- * obavlja poslove prihvata i smještaja stranaca;
- * organizira i obavlja preprate poradi prisilnih udaljenja stranaca iz države;
- * sudjeluje u provedbi postupaka utvrđivanja identiteta smještenih stranaca;
- * vodi brigu o zdravstvenoj i psihosocijalnoj skrbi za smještene strance;
- * obavlja poslove osiguranja objekta i smještenih osoba;
- * poduzima mjere i radnje u svrhu poboljšavanja uvjeta boravka u Centru;
- * provodi i nadzire provedbu međunarodnih ugovora, osobito readmisijskih ugovora, zakonskih i drugih propisa, inicira njihove izmjene ili dopune te sudjeluje u njihovoj izradi;

²⁶ Dostupno na poveznici: http://www.mup.hr/User-Docs/Images/ministarstvo/USTROJ_MUP_RH/Prihvatni_centar_za_strance.pdf (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

- * pruža stručnu pomoć policijskim upravama i postajama kod složenijih slučajeva preprate i prisilnog udaljenja stranaca;
- * surađuje s drugim ustrojstvenim jedinicama Ministarstva, drugim tijelima državne vlasti, pravnim osobama i humanitarnim organizacijama u provedbi poslova prihvata, smještaja i udaljenja stranaca;
- * poduzima mjere za osiguranje funkcioniranja jedinstvenog informacijskog i dokumentacijskog sustava glede podataka o postupanju sa strancima iz svog djelokruga rada te jedinstvenog sustava izvješćivanja;
- * organizira i provodi stručnu izobrazbu policijskih službenika u okviru svog djelokruga;
- * vodi propisane evidencije.

Centar za mirovne studije četiri puta godišnje posjećuje Prihvatni centar za strance u svrhu praćenja stanja ljudskih prava osoba smještenih u centru te informiranja stranaca o njihovim pravima, s posebnim naglaskom na ranjive skupine koje borave u centru. Posjete u Prihvatni centar dogovaraju se s upravljačkim strukturama centra te se one uvijek nužno moraju najaviti, nekoliko dana ranije. Prihvatni centar posjećuje multidisciplinarni tim stručnjakinja i aktivistkinja za zaštitu ljudskih prava (najčešće pravnica, sociologinja, politologinja). Posjet uključuje:

- * razgovor s djelatnicima Prihvatnog centra koji pružaju informacije o stanju u Centru, statističke podatke, te daju odgovore na pitanja
- * razgovor sa strancima koji borave u Centru – pripadnicima ranjivih skupina ili muškarcima samcima s kojima su stručnjaci ranije bili u kontaktu
- * povremene posjete zajedničkim prostorijama u kojima stranci borave tijekom dana, gdje se nalazi kantina, oglasna ploča i dnevni boravak

Tijekom 2015. godine, tim CMS-a je posjetio Centar četiri puta, i to u veljači, kolovozu, studenom i prosincu.

Uvjeti u prihvatnom centru za strance

Na početku posjete Prihvatnom centru dobivaju se informacije o općem stanju u Centru te planovima za budući period. Razgovor se vodi s načelnikom Centra, zamjenikom ili inspektorima koji su u Centru zaposleni.

Objekt za smještaj djece bez pratnje

Početakom 2015. godine radnici u Prihvatnom centru informirali su nas kako se do kraja 2015. godine planira otvoriti objekt namijenjen za maloljetnike. Tijekom posjete bilo je vidno da su radovi izgradnje objekta u tijeku. Objekt se nalazi unutar Prihvatnog centra za strance, iza zida koji okružuje centar i čija visina iznosi oko 5 metara. Krajem godine su nas informirali kako se planovi ipak neće odvijati kako su trebali te da novi objekt za maloljetnike bez pratnje neće biti otvoren do kraja godine zbog toga što još nije napravljena kuhinja. Objekt bi se trebao otvoriti u 2016. godini no još uvijek nije poznato kada. U novom objektu bit će zaposleni socijalni radnici i psiholozi, a u njega će se smještati maloljetnici pred deportacijom koji će ondje boraviti u najkraćem mogućem roku te krajnjem slučaju. Svi maloljetnici u postupku bit će smješteni u adekvatne dječje domove.

U Prihvatni centar za strance se ne smještaju djeca mlađa od 5 godina, eventualno ako je 'sve spremno za deportaciju' i to kao krajnja mjera (govori se o 2-3 dana boravka). U tom slučaju djeca moraju imati skrbnika iz zemlje porijekla (uglavnom roditelja).

Tijekom posjeta CMS-a Prihvatnom centru za strance, niti jedan put u objektu nije boravio nitko od ranjivih skupina.

Izbjeglice u tranzitu

Početakom godine na upit oko potencijalnog skretanja migracijskog vala u Hrvatsku, djelatnici centra su smatrali kako bez obzira na okolnosti – Prihvatni centar za strance neće imati veze s time jer oni nisu nadležni za to područje. No krajem godine pokazalo se kako su se izbjeglice²⁷ koje su u Hrvatskoj bile u tranzitu smještavale u Prihvatni centar. Djelatnici centra istakli su kako u to vrijeme u centru nisu boravili iregularni stranci koji su u

²⁷ Osobe koje u RH nisu zatražile međunarodnu zaštitu, već su bile u tranzitu. Policijski djelatnici su ih registrirali te je potom bio organiziran daljnji prijevoz prema susjednim zemljama RH: Slovenija ili Mađarska. MUP ove osobe je tijekom cijelog perioda nazivao migrantima, no CMS inzistira na korištenju pojma izbjeglica iz razloga što su to mahom osobe koje bježe iz svojih zemalja pred ratnim i političkim sukobima.

procesu deportacije, što im je uvelike olakšalo rad. No u kasnijem razgovoru sa strancima koji u centru borave doznajemo kako su upravo oni boravili u centru kada su u centar dolazile izbjeglice u tranzitu, te da ih je policija zaključala u sobe na nekoliko dana – dok izbjeglice nisu napustile centar. 13 osoba zaključano u sobu na 24 sata tijekom boravka osoba iz migrantskog vala

Od rujna pa do kraja 2015. godine Prihvatilište za tražitelje azila Porin bilo je pod nadležnošću Uprave za granicu. U njega su se tijekom rujna smještavali migranti u tranzitu, dok je kasnije objekt služio kao objekt u pripravnosti te za smještaj članova obitelji osoba koje su iz Zimsko prihvatno-tranzitnog centra bile slane u zagrebačke bolnice na liječenje. Kada je liječenje završeno, cijelu obitelj bi se ili vraćalo u Slavonski Brod ili bi ih se uključivalo u vlak na ruti prema ostalim zemljama (Slovenija, Mađarska).

U Prihvatnom centru bili su smješteni tražitelji međunarodne zaštite iz razloga što su pokušali ilegalno preći granicu (odnosno sukladno čl. 54 Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti koji propisuje u kojim se slučajevima tražitelju međunarodne zaštite može ograničiti sloboda kretanja). Neki od njih pokušali su se priključiti migracijskom valu te su pri tom pokušaju uhvaćeni i smješteni u Prihvatni centar za strance.

Iregularni stranci koji borave u centru, borave ondje iz razloga što su uhvaćeni u ilegalnom boravku ili ilegalnom prelasku granice. Neki su u postupku readmisije te će biti vraćeni u Srbiju ili Bosnu. Za druge nema dokaza odakle su došli, pa ih se shodno tome nema kamo vratiti. Osobe koje tvrde da su porijeklom iz Iraka i Sirije su u postupku utvrđivanja identiteta.

Zdravstvena zaštita

Prema ugovoru između Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva zdravlja, u Prihvatni centar dolazi liječnik dva puta tjedno na period od dva sata - ponedjeljkom i srijedom, te uz standardno pružanje hitne zdravstvene pomoći na koju stranac ima pravo, liječnik obavlja i inicijalni pregled. Ostale dane, kada liječnik nije u centru, stranci se u svezi s medicinskim tegobama mogu obratiti nadzorniku za unutarnje poslove. Također, ukoliko postoji potreba za hitnom medicinskom intervencijom, zove se hitna pomoć.

Prehrana

Prihvatni centar unutar objekata ima kuhinju u kojoj se pripremaju obroci za strance. Jedno vrijeme kuhinja nije radila, zbog radova na objektu za maloljetnike, pa su se obroci dostavljali iz kuhinje Policijske akademije. To je predstavljalo problem jer obroci nisu stizali najtopliji, a osim toga je potrebno bilo pripremiti određen broj 'vjerskih' i 'zdravstvenih' obroka.

Stranci koji borave u centru požalili su se na pristup vodi za piće. Ističu kako u kantini ne postoje vrčevi za vodu te moraju piti vodu iz zajedničkog toaleta ili je dobivaju iz mini buffet-a koji prodaje pića, ali radi samo do 15:00 sati.

Boravak na svježem zraku

Prema Pravilima boravka u Prihvatnom centru za strance, stranci mogu boraviti na otvorenom tj. u dvorištu centra u skladu s dnevnim rasporedom. Tijekom ljetnih mjeseci, stranci su isticali kako im je boravak na otvorenom bio omogućavan kada god su htjeli; no tijekom zimskim mjeseci žalili su se kako im to nije omogućeno svaki dan. Djelatnici Prihvatnog centra istakli su kako je boravak na svježem zraku upitan kada je hladno i kada ima snijega, te da se on omogućava na svježem zraku kada je temperatura iznad 0 stupnjeva. Objašnjavaju kako se to radi zbog zaštite zdravlja migranata.

Pravo na korištenje privatnih stvari

Stranci koji borave u Prihvatnom centru mogu koristiti svoju odjeću, ali u pravilu je ne koriste jer imaju problem sa pranjem iste. Centar im omogućava odjeću, obuću i posteljinu; te se sve čisti na tjednoj razini.

Mnogi stranci koji borave u Prihvatnom centru imaju određenu svotu novaca kada stignu u centar, te postoji niz upita o tome hoće li taj novac dobiti nazad ili ne. Prihvatni centar za strance naplaćuje boravak u centru u iznosu od 200 kn po danu, dok svaki stranac može uzeti 300 kn dnevno iz ukupne svote novaca s kojom su ušli u centar.

Pravo na informiranje

Boravkom u Prihvatnom centru stranac dobiva rješenje o smještaju u centar, koje im se prevodi sa strane prevoditelja. Prema navodima stranaca, policija nekada same strance koji govore engleski ili hrvatski jezik koristi kao prevoditelje u komunikaciji s drugim zatvorenicima.

Dobivaju 2 različite potvrde, formulari koji su na engleskom i hrvatskom. Odvjetnici se uredno najave, najmanje 24 sata prije posjete ukoliko dolaze zbog pružanja pravne pomoći.

Javno-zagovarački rad na temama rasizma, ksenofobije i etničkog ekskluzivizma

U smislu javno-zagovaračkog rada, u 2015. godini CMS je sudjelovao u radu radne skupine za dizajn novog **Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije 2015. – 2020.** Proces rada na ovoj strategiji je bio veoma dobar i transparentan, te smo načelno zadovoljni rezultatom rada u smislu kvalitete samog prijedloga toga dokumenta, no plan, nažalost, zbog smjene vlasti, još nije službeno donesen. Prema dobivenim informacijama, plan je u prvoj polovici 2016. godine na očitovanjima nadležnih institucija. Kroz 2015. godinu radilo se na izmjenama **Protokola o postupanju u slučajevima zločina iz mržnje** – nacrt je zadnji put izmijenjen u listopadu 2015. godine te je poslan u proceduru za usvajanje koja je odgođena dok se ne dovrši proces imenovanja čelnika tijela kojima će se nacrt Protokola slati na mišljenje.

Izmjene u Protokolu su vezane za izmjene Kaznenog zakona iz 2013. godine i zaista je poražavajuće da do kraja 2015. godine nisu usvojene. Zakonsko reguliranje zločina iz mržnje je manjkavo, budući da se većinom radi o djelima koja su motivirana predrasudama te je sintagmu iz Zakona potrebno tumačiti puno šire. Ostaje nejasno da li u slučajevima u kojima postoji

više motiva počinjenja se kaznena djela kvalificiraju kao djela počinjena iz mržnje ili je isključivo potrebno da mržnja bude dominantan motiv.

Stanje u području azila i migracija tijekom 2015. godine u Republici Hrvatskoj

Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti

Zakonodavni okvir koji regulira pitanja azila i migracije uvelike je usklađen s međunarodnim i EU standardima zaštite izbjeglica i migranata. Ipak neka zakonska rješenja ne pružaju adekvatnu zaštitu, a što je detaljnije opisano u okviru odgovora na drugo i četvrto pitanje.

Problemi se javljaju i pri implementaciji zakonskih rješenja. Uočili smo, primjerice, da **Zakon o međunarodnoj i privremenoj (ZMPZ) zaštiti** u članku 65. predviđa da osoba gubi pravo na boravak u RH ukoliko izbiva iz RH dulje od šest mjeseci bez da je

prethodno o tome obavijestila MUP. Nejasno je koje su implikacije te odredbe u praksi. ZMPZ, u skladu s Konvencijom o statusu izbjeglica i drugim međunarodnim i EU pravnim instrumentima, taksativno i iscrpno navodi razloge zbog kojih osoba može izgubiti međunarodnu zaštitu, te s obzirom da izbjivanje iz zemlje nije navedeno kao jedan od mogućih razloga, ono ne smije dovesti do gubitka međunarodne zaštite. Kako će osoba, međutim, realizirati tu zaštitu ako nema pravo na boravak, krajnje je upitno i stvara veliku pravnu nesigurnost. Na upit MUP-u rečeno nam je da u tim slučajevima MUP ukida odluku o pravu na boravak, međutim, osoba može koristiti svoje pravo na pravni lijek.

Veliku prepreku u ostvarivanju prava iz ZMPZ predstavlja i **hrvatski sustav besplatne pravne pomoći.** Odvjetnici koji pružaju besplatnu pravnu pomoć u području međunarodne zaštite navode kako im troškovi zastupanja često nisu priznati od strane sudova zbog čega se neke libe preuzimati zastupanje ili unaprijed traže novac koji bi pokrio troškove zastupanja od tražitelja međunarodne zaštite, od kojeg bi se namirili ukoliko im sud ne prizna troškove, ili ih ne prizna u punom obujmu. Također je bitno omogućiti kontinuirane edukacije za odvjetnike kako bi se osigurala kvaliteta njihove usluge. U tom smislu, CMS je u 2015. godini organizirao nekoliko takvih treninga. Usluga zastupanja je bitna pretpostavka ostvarivanja prava tražitelja međunarodne zaštite putem koje se osigurava i monitoring kvalitete rada Ministarstva unutarnjih poslova i upravnih sudova u postupcima međunarodne zaštite. Kroz analizu presuda upravnih sudova u postupcima azila uočili smo niz problema u postupcima donošenja odluka. Pa smo tako uočili da je u presudama koje se odnose na tužitelje državljanke iste zemlje (npr. Afganistan) bilo moguće primijetiti korištenje tipskih i šablonskih argumenata. To je posebno simptomatično za presude koje se odnose na tražitelje azila koji dolaze iz Afganistana, u kojima su informacije o zemlji podrijetla svedene na puklo konstatiranje činjenica u svrhu paušalne ocjene sigurnosne situacije, uzimajući u obzir eventualno samo geografsku komponentu osobnih okolnosti tužitelja. Te presude se primjerice, redovito referiraju na činjenicu da je prisustvo mirovne misije indikacija, ili gotovo garancija toga da ne postoji ugroženost tražitelja azila. Također, smo utvrdili da sud izuzetno rijetko mijenja odluku koju donese Ministarstvo unutarnjih poslova. Analiza se odnosila na 2012. i 2013. godine, a da li je došlo do promjene prakse utvrdit ćemo kroz analizu koju trenutno provodimo za 2014. i 2015. godinu.

Iduća važnu prepreku u ostvarivanju prava predstavlja **neadekvatan sustav prevođenja** koji ne osigurava uslugu prevođenja u svim instancama (primjerice, kod ostvarivanja zdravstvene zaštite), ili ne osigurava zadovoljavajuće standarde. Sa željom unaprijeđena standarda prevođenja, CMS je u okviru projekta 'Dobrodošli – razvoj i širenje mreže socijalnih usluga za izbjeglice' kojeg je financiralo Ministarstvo socijalne politike i mladih, objavilo Vodič za prevoditelje u radu s izbjeglicama i tražiteljima azila.

Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (ZMPZ) donesen je po hitnom postupku te stupio na snagu 2. srpnja 2015. godine.

CMS je sudjelovao u javnoj raspravi o prijedlogu ZMPZ te su neki od prijedloga amandmana uvaženi. Ipak, ZMPZ koristi formulacije koje su znatno strože i represivnije nego one u EU direktivama, iako propisuju da države članice mogu dodijeliti veća prava, ali ne mogu ići ispod minimuma propisanog direktivama. Steže se dojam da direktive služe samo kao inspiracija za ograničavanje prava migranata, ali da se takve pogreške ne događaju s odredbama kojima bi se osobama omogućila veća prava. ZMPZ polazi od pretpostavke da je najveći problem to što neke osobe žele zloupotrijebiti sustav međunarodne zaštite. Nije napravljena cjelovita analiza uzroka tih pojava, koje se tumače samo kao pokušaj izigravanja sustava pa im se prilazi isključivo s represivnim mjerama, koje praktično onemogućavaju integraciju. Pri tome sustav međunarodne zaštite u RH ima ozbiljne poteškoće u funkcioniranju posebice u dijelu integracije. Tako, primjerice, tečaj hrvatskoga jezika za osobe pod međunarodnom zaštitom ne funkcionira, jako mali broj osoba je zaposleno, a imaju i poteškoće u pristupu obrazovanju i ostvarivanju drugih prava. CMS smatra da neke od odredaba ZMPZ nisu u skladu s principima zaštite ljudskih prava te da idu nauštrb prava tražitelja azila.

ZMPZ se dotiče **instituta izručenja** pri čemu izostavlja propisati da bi tijela nadležna u postupku trebala odbaciti zamolbu ukoliko se radi o osobi koja ili ima međunarodnu zaštitu, ili zakonito boravište u nekoj od država članica Europske Unije. U oba slučaja bi te države trebale biti nadležne za odlučivanje o izručenju. U odnosu na osobe koje uživaju međunarodnu zaštitu druge države, ta druga država je sukladno Konvenciji o statusu izbjeglica iz 1951. godine (članak 1.) ovlaštena odlučivati o ukidanju azilantskog statusa te razmatrati mogućnost izručenja. Što se tiče

osoba koje imaju zakonito boravište u nekoj od država članica Europske Unije, ta država treba odlučivati o mogućnosti izručenja te osobe. Europska Unija počiva na načelu povjerenja između država članica te zajedničkih standarda u području pravde, slobode i sigurnosti te je kompetentnija odlučivati o zahtjevu za izručenje. Direktiva 2008/115/EC Europskog Parlamenta i Vijeća (Direktiva o povratku) u poglavlju II predviđa mjere povratka osobe koja nezakonito boravi u jednoj državi članici Europske Unije u državu članicu gdje takva osoba ima zakonito boravište. Nije jasno određeno koje tijelo ispituje narušava li se načelo *non refoulement* u postupcima izručenja/predaje i odobrenja međunarodne zaštite. Ukoliko se to utvrđuje u postupku izručenja, nije jasno ispituje li to sud ili ministar nadležan za poslove pravosuđa. Sudovi u postupku nemaju izravnu obvezu da ispituju postojanje pretpostavki za primjenu načela *non refoulement* ili kako je naveo Vrhovni sud: 'Rješenje o izručenju stranca ne donosi sud, već prema odredbi članka 57. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima, tek kada je sud pravomoćno utvrdio da su ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje, o tome odlučuje ministar pravosuđa Republike Hrvatske.'²⁸ Smatramo da je važno da se utvrdi i nedvojbeno dužnost sudova da to preispituju jer se radi prvenstveno o pravnoj, a ne o političkoj odluci. Konačno, nužno je da se propiše dužnost zaštite načela zabrane udaljenja ili vraćanja u svim slučajevima koje regulira članak 7., a ne samo u slučaju iz stavka 2. istog članka, čime bi se osigurala primjena tog načela u skladu s međunarodnim pravom.

²⁸ Vrhovni sud Republike Hrvatske, I Kž 417/12-4

Člankom 51. st. 1. Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti predviđaju se slučajevi u kojima tužba podnesena upravnom sudu ne odgađa izvršenje rješenja. CMS je predlagao da tužba ima suspenzivni učinak. Ministarstvo unutarnjih poslova je, međutim, navelo da bi se 'suspenzivnim učinkom tužbe protiv odluke Ministarstva kojom se zahtjev odbija kao očito neosnovan bespotrebno produžio postupak.' To obrazloženje nije prihvatljivo jer je ubrzani postupak način donošenja odluke koje Ministarstvo primjenjuje kad se u cjelokupnom postupku utvrdi da su se ispunile pretpostavke za to, na temelju vlastite procjene. Slijedom toga, tražitelj međunarodne zaštite nema ni priliku osporavati da nije bilo mjesta ubrzanom postupku, te da se o zahtjevu trebalo odlučivati u redovnom postupku. Ministarstvo u obrazloženju pogrešno navodi da se radi (samo) o zahtjevima koji su očito neosnovani, no čak i u tim slučajevima, ne treba ispustiti s uma da upravni spor predstavlja posebnu etapu u postupku azila,

sudsku kontrolu upravnog akta u kojoj su tužitelj i tuženik u jednakoj poziciji kao i u slučaju kad, recimo, zahtjev nije tako očito neosnovan. Stoga ne vidimo zašto u ovom slučaju ima razloga za odgodni učinak tužbe - radi se o odluci o meritumu spora. Neopravdanost ovakvog rješenja vidljiva je kad se ovaj slučaj sagleda u odnosu na ostale za koje zakon predviđa da tužba ne odgađa izvršenje rješenja - kad je zahtjev odbačen (točke 2. i 3.), odnosno kad se radi o rješenjima koja se ne tiču bitka postupka azila (točke 5. i 6.). Pored toga, ova odredba nije u dovoljnoj mjeri fleksibilna kako bi se u potpunosti osigurala mogućnost slijeđenja prakse Europskog suda za ljudska prava koji drži da u svim slučajevima gdje podnositelj zahtjeva ima spornu tvrdnju u vezi članka 3. Konvencije, tužbe trebaju imati automatski suspenzivni učinak (v. *Čonka protiv Belgije*, *Gebermedhin protiv Francuske*, *Abdolkhani i Karimnia protiv Turske*).

Smatramo da 'mogućnost da tužba može sadržavati zahtjev za odgodnim učinkom', odnosno kratki rokovi koji su propisani za donošenje odluke o takvom zahtjevu nisu dovoljna protuteža činjenici da osobi koja je u poziciji zavisnosti kao što je to tražitelj azila mogu biti ograničena, pa makar i privremeno, materijalna prava - uključujući i egzistencijalna prava na smještaj i hranu - prije nego što je odluku upravnog tijela preispitao nezavisni zakonom ustanovljeni sud, na što, uostalom, tražitelj ima pravo.

Člankom 54. uređena je sloboda kretanja tražitelja, tj. uvjeti njezina ograničenja. Stavak 7. odnosi se na maloljetnike bez pratnje te propisuje da im se može ograničiti sloboda kretanja smještanjem u Prihvatni centar za strance odvojeno od odraslih osoba u što kraćem trajanju. Iako je Ministarstvo na reagiranje Pučke pravobraniteljice propisalo dodatna jamstva u vidu individualne procjene kojom se utvrđuje da je takav smještaj nužan, još uvijek smatramo da to ni pod kojim okolnostima ne može biti prihvatljivo rješenje te se oštro protivimo svakoj mogućnosti smještaja maloljetnika u Prihvatni centar za strance, koliko god ona bila izuzetno i krajnje. Smatramo da se svrha ograničenja slobode kretanja ne smije ostvarivati na uštrb primjerenih uvjeta za smještaj maloljetnika - koji se u Prihvatnom centru za strance svakako ne mogu osigurati - pa tako i na račun obveza koje je Hrvatska preuzela ratifikacijom Konvencije o pravima djeteta. Mišljenja smo da maloljetnici ne smiju ispaštati zbog činjenice da Hrvatska nije u stanju osigurati smještaj u takozvane sigurne kuće - otvoreni tip i dostojanstvenog smještaja.

Članak 61. propisuje da tražitelj stječe pravo na rad istekom roka od devet mjeseci od dana podnošenja zahtjeva o kojem Ministarstvo unutarnjih poslova nije donijelo odluku.

Smatramo da bi tražitelji trebali steći pravo na rad što skorije nakon podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Osim što je rad potreba svakog ljudskog bića, čime život pojedinca postaje smisleniji te ostavlja manje prostora za razvijanje destruktivnih i neprihvatljivih oblika ponašanja, on omogućuje financijsko osamostaljenje tražitelja i manji teret na račun državnog proračuna. Predlažemo da se uvede pravo na rad već nakon 3 mjeseca od datuma podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu. S druge strane, smatramo da nije primjereno da Ministarstvo unutarnjih poslova odlučuje o pravu na rad tražitelja ocjenom da li je tražitelj utjecao na razloge ne donošenja odluke, posebno zato što Ministarstvo unutarnjih poslova ima niz drugih sredstva kojima može utjecati na radnje i ponašanje tražitelja te ovakva je sankcija neprimjerena i nerazmjerna.

Integracija osoba s odobrenom međunarodnom zaštitom

Uključivanje osoba s odobrenom međunarodnom zaštitom u sve aspekte društva, u godini 2015. imalo je određene segmente pozitivnih pomaka; no i dalje su vidne prepreke u ostvarenju pojedinih prava.

U lipnju je pokrenut tečaj hrvatskog jezika za osobe s odobrenom međunarodnom zaštitom (azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom), koji provodi Svijet jezika – ustanova za obrazovanje odraslih. Na tečaj su uključene sve osobe koje nisu imale priliku pohađati tečaj hrvatskog jezika, a koji im je dotad Zakonom o azilu trebao biti osiguran. Ova odluka i praksa je posebice važna jer je jezik ključan faktor u integraciji izbjeglica, te je njegov izostanak za mnoge predstavljalo poteškoću. Od kraja 2011. godine pa do donošenja ove odluke sustavno nije bio organiziran tečaj hrvatskog jezika, već se odvijao na volonterskoj razini.

Ostali **aspekti kulturno-religijske dimenzije integracije** bili su osigurani kroz aktivnosti organizacija civilnog društva. Osobe s odobrenom međunarodnom zaštitom mogle su se uključiti u radionice koje provodi Hrvatski crveni križ, Isusovačka služba za izbjeglice, Centar za mirovne studije, Udruga Attack! i druge organizacije. Spomenute radionice odnosile su se na:

upoznavanja s hrvatskom kulturom i povijesti, kako napisati cv i predstaviti se poslodavcu, komunikacijske vještine, kako ostvariti svoja prava; no osim toga pripremani su i javni događaji na kojima su same izbjeglice predstavljale običaje i vrijednosti zemalja iz kojih su otišli. Volonteri su imali značajnu ulogu u uključivanju izbjeglica i njihovoj samostalnosti – u smislu podrške prilikom posjeta institucija u kojima ostvaruju određena prava. Izbjeglice koje prakticiraju religiju, nesmetano su mogle obavljati sve prakse u vjerskim zajednicama kojima pripadaju.

Institucionalni aspekti integracije koji uključuju socio-ekonomsku i pravno-političku dimenziju su oni kod kojih i dalje postoje određene prepreke. Nije razvijen **sustav priznavanja obrazovnih kvalifikacija** izbjeglicama temeljem uvažavanja različitih obrazovnih sustava i standarda kompetencija. Izbjeglice se suočavaju s nizom poteškoća prilikom pokušaja upisa na fakultet ili nastavka studija započetog u zemlji porijekla s obzirom da ih se tretira kao hrvatske državljanke ili kao strance. Pred njih se postavlja zahtjev plaćanja školarine po kriteriju za strance ili ravnopravne hrvatskim državljanima od kojih se očekuju rezultati državne mature. Djeca koja nisu hrvatski državljani, nemaju pravo na stipendije. Nije omogućeno besplatno pohađanje osnovne škole odraslima koji ju nisu završili ili nemaju dokaz o završetku iste.

Tržište rada nije dovoljno otvoreno prema zapošljavanju i stručnom usavršavanju izbjeglica. Većina izbjeglica nikada nije imala priliku biti zaposlena u Hrvatskoj. Izbjeglice s trajnim statusom međunarodne zaštite u Hrvatskoj, nemaju **pravo na vlasništvo**, odnosno posjedovanje nekretnina, pokretne imovine i drugo.

U svakodnevnoj komunikaciji s institucijama ili prilikom posjeta liječniku, izbjeglicama nije omogućen **prijevod**; zbog čega često puta dolazi do nerazumijevanja u komunikaciji s djelatnicima s institucijama. Veliku pomoć u ovim situacijama odigravaju volonteri, no to nije sustavno ni održivo rješenje koje je potrebno.

Smještaj osoba s odobrenom međunarodnom zaštitom na koji imaju pravo prema Zakonu o međunarodnoj zaštiti, ove godine je osiguran u relativno brzom vremenu nakon odobravanja međunarodne zaštite. Uz Ministarstvo socijalne politike i mladih (MSPM), velik doprinos ostvarenju ovoga prava imala je organizacija Isusovačka služba za izbjeglice (IRS) koja je komunicirala

sa stanodavcima. Naime, državni stanovi koji su se planirali namijeniti za izbjeglice nisu bili u funkciji korištenja te je MSPM odlučilo kako će se stanovi iznajmljivati. Jedan od pomaka je i taj da je u Centru za socijalnu skrb Novi Zagreb djelatnik koji je dotad na pola radnog vremena obavljao posao dodijele stanova, sada prebačen na puno radno vrijeme – što je značilo punu posvećenost u obavljanju ovoga posla i ostvarivanju prava na smještaj za izbjeglice.

Problemi vezani uz zakonodavni okvir koji se odnosi na iregularne migrante posebice uz zakon o strancima

Ministarstvo unutarnjih poslova je donijelo Nacrt prijedloga Zakona o strancima na koji je početkom 2015. godine CMS podnio svoje primjedbe.

Nacrt prijedloga Zakona o strancima unio je strukturu i jasnoću kod mnogih, do sada nejasnih, odredbi. S obzirom na višegodišnja upozoravanja o potrebi reguliranja integracije stranaca te Migracijsku politiku Republike Hrvatske za razdoblje 2013. – 2015. godine (NN 27/13) koja je utvrdila kako je integracija stranaca jedan od najvećih problema, nažalost ni ova verzija Zakona o strancima ne sadrži odredbe koje se odnose ili su osjetljive na potrebe za uključivanje stranaca u hrvatsko društvo. Primjerice, nije regulirana obveza informiranja stranaca o njihovim obvezama čime ih se lako stavlja u poziciju da budu kriminalizirani bez mogućnosti i direktne odgovornosti za takvu situaciju. S druge strane, iz dužine glave o prekršajnim odredbama i visini predviđenih kazni možemo zaključiti kako se radi o izrazito represivnom Zakonu. Također, alternative detenciji nisu riješene na primjeren način koji bi omogućio njihovu veću primjenu u praksi. S obzirom na utjecaj koji može imati na ljudski život, protjerivanje je mjera koju treba koristiti s mnogo opreza. Pri tome želimo upozoriti na trend kriminalizacije migranata na koji upozorava Odbor Ujedinjenih Naroda za migrantske radnike, a koji nipošto ne doprinosi rješavanja problema iregularnih migracija već samo utječe na povećavanje rasizma, ksenofobije i isključivanja migranata. Naravno, pitanje o potrebi za osiguravanjem državnih granica i kontrolom imigracija su legitimna no ne mogu ići nauštrb ljudskih prava.²⁹

²⁹ Criminalization 'no solution' to irregular migration – UN Committee on Migrant Workers, dostupno na <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=15207&LangID=E>

Zanimljivo je primijetiti potpuno odsustvo spomena i regulacije uloge i načina funkcioniranja tranzitnih centara za strance u okviru cjelokupnog sustava, a čija je izgradnja najavljena i bit će utrošena velika sredstva. Osim toga, u Nacrtu nije predviđen ni način rada Prihvatnog centra za maloljetne strance bez pratnje, premda je postupak prisilnog udaljenja maloljetnika bez pratnje detaljno reguliran. I ovaj primjer govori u prilog tezi o restriktivnosti ovog Zakona i usmjerenosti isključivo na nacionalnu sigurnost dok su ljudska prava u mnogim područjima zanemarena.

Zakon o strancima nije do kraja godine donesen.

Preporuke za unapređenje postojećeg sustava koji regulira položaj izbjeglica i migranata

Smatramo da je nužna **kontinuirana edukacija odvjetnika, sudaca i prevoditelja** koji se bave temama azila kako bi se omogućilo ostvarivanje prava i međunarodnih standarda za izbjeglice i migrante.

Potrebno je provoditi **kontinuirani monitoring granica, detencijskih centara** te primjene mjera za osiguranje povratka stranaca o čemu je potrebno vjerodostojno i sveobuhvatno izvještavati.

S obzirom na nemogućnost ostvarivanja i provođenja mjera propisanih u Migracijskoj politici 2013.-2015., što je utjecalo na kvalitetu života osoba koje su sastavni dio hrvatskog društva i njihovu integraciju u Republiku Hrvatsku; smatramo kako je važno **propisati izradu Integracijske politike** koja bi sveobuhvatno i multidisciplinarno uredila područje integracije stranaca s ravnomjernom zastupljenosti mjera i za izbjeglice i za migrante.

Potrebno je **podržati stvaranje organizacija i inicijativa koje bi se brinule o različitim pravnim i integracijskim aspektima izbjeglica i migranata** te posebnih skupina izbjeglica i migranata, poput žena žrtava nasilja. Organizacija čiji članovi poznaju specifičnosti kultura iz kojih takve žene dolaze, a kojima bi se one mogle obratiti, ne postoji, što može dovesti do toga da mnogi slučajevi ostanu ispod radara.

Osim toga, razmatrajući dobre prakse drugih zemalja članica EU smatramo kako je nužno otvoriti jedinstveni **Integracijsko-interkulturalni centar** u kojem bi stranci mogli dobiti osnovne informacije o integraciji u hrvatsko društvo. Takav centar bi osim informiranja služio kao prostor susreta domicilnog stanovništva s migrantima, gdje bi jedni s drugima mogli razmjenjivati vještine i znanja. Dodatno, kampanje informiranja migranata o njihovim pravima i načinima ostvarivanja istih na jeziku koji razumiju svakako je važna pretpostavka bilo kakvoj integraciji i aktivnoj participaciji u društvu.

Kako praksa u drugim državama članicama pokazuje, **politička participacija migranata izuzetno je važna za razvoj društva i pojedinaca**. Smatramo kako je nužno predvidjeti mjere za političku participaciju migranata kako na lokalnoj tako i na nacionalnoj razini (primjerice, savjetodavna tijela predviđena za pripadnike nacionalnih manjina mogu biti dobar model) te u različitim sektorima kao što su sindikati, političke stranke, različite vrste udruženja i organiziranja građana.

Nezaposlenost, problem koji je prisutan kako u općoj populaciji tako i među migrantima, moguće je riješiti kroz ciljane i na potrebama i mogućnostima migranata utemeljenim mjerama. Kombinacija učenja jezika i određenih stručnih vještina, razvijanje programskih poticaja i modela financiranja samostalnih djelatnosti pokrenutih od strane migranta u vidu obrta, poduzetničkih projekata i drugih oblika samostalnog zapošljavanja, te razvijanje programa dodjele poticaja društveno-poduzetničkim inicijativama migranata neki su prijedlozi za nadilaženje visoke stope nezaposlenosti migrantske populacije.

Lokalne zajednice u kojima borave tražitelji međunarodne zaštite i osobe s odobrenom međunarodnom zaštitom nerijetko imaju priliku upoznati se s tim osobama. Tijekom godine nismo uočili veće probleme u suživotu, no radi prevencije eskalacije nasilja i negativnih praksi smatramo kako bi bilo izrazito važno kreirati programe i sadržaje u lokalnoj zajednici koji potiču suživot i razmjenu domicilnog stanovništva i izbjeglica.

Medijsko izvještavanje o izbjeglicama i migracijama je u drugoj polovici godine bilo vrlo učestalo zbog situacije koje se dogodila 16. rujna kada je izbjeglički migracijski put skrenuo iz Srbije prema Hrvatskoj. Medijska izvještavanja bila su raznolika te

su u mnogim segmentima poticala na humanost i solidarnost, no postojala su i ona koja su imala tendenciju zazivanja negativnih aspiracija (nakon napada u Parizu) prema izbjeglicama i osobama ne-hrvatskog porijekla. Dosljedna primjena odredbi Kaznenog zakona kao i Zakona o suzbijanju diskriminacije svakako se treba odnositi i na medije, koji o migrantima nerijetko izvještavaju protivno etičkim standardima. Osim edukacije i informiranja medijskih radnika o ovoj tematici, smatramo važnim poticati medijsku afirmaciju različitosti i nediskriminacije drugih i drugačijih te kontinuirano praćenje tih tema.

Temat / dodatak I: Izbjeglička kriza

Humanitarno-politička kriza vezana uz promjenu izbjegličkog puta tijekom 2015. godine

Povodom Svjetskog Dana izbjeglica 20. lipnja 2015. godine, UN-ov Visoki povjerenik za izbjeglice Antonio Guterres izjavio je kako je tijekom 2014. godine zabilježen rekordan broj osoba kojima Agencija za izbjeglice Ujedinjenih naroda (UNHCR) pomaže diljem svijeta. Tada je upozorio kako ćemo se suočiti s dramatičnim humanitarnim posljedicama, ukoliko međunarodna zajednica ne pronađe politička rješenja za postojeće sukobe i spriječi nove sukobe u nastajanju. 2015. godina bila je godina s jednako potresnim brojem izbjeglica koje traže pomoć u drugim zemljama, napuštajući svoje domove pred ratnim i političkim sukobima. Rat u Siriji nije jenjavao, a u zemlje susjedne Hrvatskoj pristizao je sve veći broj izbjeglica koje su se kretale prema zapadnim zemljama EU. Hrvatska u prvoj polovici 2015. godine nije dijelila iskustvo susjednih zemalja te je broj osoba koje su kroz Hrvatsku prošle ili zatražile azil bio vrlo nizak. No, zbog

političkih odluka koje je donijela Mađarska u rujnu 2015. godine – izbjeglički put se mijenja te skreće na područje Hrvatske. Rasprave o ovom toku događaja prethodile su u medijima te je velik broj stručnjaka upozoravao na to. No, hrvatske vlasti i institucije tvrdile su suprotno. Sve dok 16. rujna 2015. godine ta pretpostavka nije postala stvarnost te se na tisuće izbjeglica zateklo na željezničkoj stanici u Tovarniku. Do toga dana, vlasti u Hrvatskoj nisu pokazivale mnogo interesa za izbjeglice koje su tražile međunarodnu zaštitu u Hrvatskoj, o čemu vrlo dobro govori integracijska politika RH; no toga dana ovi ljudi postali su fokus interesa pojedinih institucija. No i dalje postavljamo pitanje da li je Republika Hrvatska voljna izbjeglicama osigurati *dobroprošlicu* ili *dobrodošlicu*? Mišljenja smo da Hrvatska treba osigurati dobrodošlicu za sve osobe kojima je potrebna zaštita njihova života zbog ratnih i političkih sukoba, te poticati javnost na razumijevanje, senzibilitet i solidarnost.

‘Ekonomsku, socijalnu i ljudsku cijenu brige o izbjeglicama i interno raseljenim ljudima uglavnom snose siromašne zajednice, koje su si najmanje u stanju to priuštiti. Pojačana međunarodna solidarnost je apsolutno nužna ukoliko ne želimo da još više ranjivih ljudi ostane bez prave podrške.’³⁰ S tom idejom, oformljena je Inicijativa organizacija civilnog društva pod nazivom ‘Dobrodošli’³¹ koja je tijekom prolaska izbjeglica kroz Hrvatsku pružala direktnu podršku na terenu, zagovarala prema političarima bolji tretman i položaj izbjeglica te organizirala niz javnih okupljanja aktivista i građana.

Dolazak izbjeglica u tovarnik: 16. – 20. Rujna 2015. Godine

Tovarnik je općina u Vukovarsko-srijemskoj županiji koja se prostire na površini od 64,56 km², na samoj granici sa Republikom Srbijom. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, u općini Tovarnik živi 2 792 stanovnika, a u njenom sastavu postoje dva naselja: Ilača i Tovarnik.

Tovarnik je tijekom 1990-ih godina bio mjesto u kojem su se zbila ratna razaranja, nasilje, smrtna stradanja i izbjeglištvo stanovništva. Nakon završetka rata, dio stanovništva se vratio iz izbjeglištva koje su proveli u različitim zemljama Europe te nastavio svoje živote. Mnogi od njih su tijekom izbjeglištva živjeli u izbjeg-

³⁰ Citat iz članka pod nazivom ‘Prema izvješću UNHCR-a, broj prisilno raseljenih ljudi u svijetu povećao se u prvoj polovici 2014. godine’, poveznica: <http://www.unhcr.hr/vijesti-i-pogledi/press-releases/191-unhcr/news-and-views/press-releases/245-prema-izvjescu-unhcr-a-broj-prisilno-raseljenih-ljudi-u-svijetu-povecao-se-u-prvoj-polovici-2014-godine> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

³¹ Više na poveznici: <http://welcome.cms.hr/index.php/hr/> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

ličkim kampovima te su, prema izjavama nekih od stanovnika, imali ograničenu kontrolu kretanja zbog toga što su bili izbjeglice.

Centar za mirovne studije je tijekom 2014. godine u Tovarniku organizirao javnu raspravu u Vijećnici općine s ciljem senzibilizacije stanovništva na mogući dolazak većeg broja izbjeglica na ova područja. U to vrijeme, planirala se izgradnja Tranzitnog centra za strance kojeg Republika Hrvatska treba izgraditi prema Schengenskom akcijskom planu. Tijekom javne rasprave, postavilo se pitanje – što lokalna zajednica misli o izgradnji takvoga centra u njihovoj općini. Većina je na pitanje odgovarala pozitivno zbog stvaranja novih radnih mjesta za njih i njihove obitelji, no svjesni su da će ondje ljudi biti zatvarani bez mogućnosti slobodnog kretanja. Poslije održane rasprave nekolicina volontera Centra za mirovne studije popričala je s prisutnim stanovnicima te su podijelili zgode s kojima su se tada (tijekom 2014. i ranije) susretali: povremeni prolasci migranata kroz naselje. Jedna gospođa podijelila je zgodu – stavila je opranu odjeću da se suši u dvorištu tijekom noći, a ujutro kada se probudila odjeće više nije bilo; odnosno na podu je bila stara odjeća. Kaže da su migranti uzeli i da im ona ne zamjera jer je takvu sudbinu i sama prošla; da ih je susrela – pozvala bi ih u kuću, nahranila ih, ponudila im tuš, dala krevet da se odmore.

Izbjeglice pred ulazom u naselje Tovarnik, nakon što je probijen policijski kordon na željezničkoj stanici. Policija ih je zaustavila pred ulazak u naselje. 17.09.2015. – autorica fotografije: Tea Vidović.

Godinu dana kasnije, u općinu Tovarnik stiglo je mnogo više izbjeglica. **16. rujna 2015. godine**, zbog zatvaranja mađarsko-srpske granice, put kojim su izbjeglice kretale prema Europskoj uniji skrenuo je prema Hrvatskoj – koju je to zateklo nespremnom. Tako je Hrvatska postala jednom od zemalja tranzita uspostavljene tzv. balkanske rute.

Ministarstvo unutarnjih poslova je **15. rujna 2015. godine** u Zagrebu organiziralo sastanak s predstavnicima organizacija civilnog društva koje već godinama aktivno sudjeluju u pružanju podrške izbjeglicama: Hrvatski Crveni križ (HCK), Isusovačka služba za izbjeglice (JRS), Hrvatski pravni centar (HPC), Centar za mirovne studije (CMS), UNHCR, Međunarodna organizacija za migracije (IOM), Caritas. Na sastanku je dogovoreno kako će HCK biti koordinator organizacija te informirati sve ostale organizacije o odlukama Kriznog stožera Vlade RH. **17. rujna 2015. godine** osnovan je Krizni stožer Vlade RH, koji je koordinirao rad nadležnih državnih institucija prilikom pružanja humanitarne pomoći i brige za izbjeglice.

Mapu izradili volonteri Inicijative Dobrodošli: Saša Kralj i Jasna Račić; temeljem uvida stanja na terenu tijekom vikenda 19.09. i 20.09.2015.

- 1.** 11 kemijskih wc-a
- 2.** Improvizirana poljska kuhinja njemačkih volontera
- 3.** Šator 'Liječnika bez granica'
- 4.** Šator Save the children
- 5.** Volonterski šatori za distribuciju (hrane, vode, odjeće i higijenskih potrepština)
- 6.** Autobusna stanica
- 7.** Médecins Sans Frontières (skladišni šator)
- 8.** UNHCR (skladišni šator)
- 9.** Šator Hrvatskog Crvenog križa
- 10.** 2 kemijska wc-a
- 11.** Hrvatske željeznice (HŽ) - policija
- 12.** Šator Crvenog križa (voda, hrana i informacije)
- 13.** 21 kemijskih wc-a
- 14.** 8 šatora Crvenog križa (4 zatvorena i 4 nadstrešnice)
+ 1 šator UNICEF-a

Tijekom prvih nekoliko dana u Tovarniku, za izbjeglice **nije bio osiguran adekvatan smještaj** te su svi boravili na otvorenom području željezničke stanice Tovarnik – oko kolodvora, u polju i na ulici. Volonteri su postavljali šatore po poljima kako bi se izbjeglice mogle skloniti od kiše. Lokalne vlasti iz Tovarnika postavile su nekoliko velikih šatora uz samu željeznicu. Humanitarnu pomoć pružale su organizacije Hrvatski Crveni križ, UNHCR, *Save the Children* te nezavisni volonteri iz različitih dijelova svijeta koji su ranije pružali podršku na mađarsko-srpskoj granici te su nakon njenog zatvaranja došli u Tovarnik.

Volonteri postavljaju šatore u poljima kraj željezničke stanice Tovarnik, 19.09.2015.
autor fotografije: Saša Kralj

Izbjeglice su ulazile preko nekoliko graničnih prijelaza:

Tovarnik – iz Tovarnika su se izbjeglice prevozile autobusima za **Zagreb, Sisak i Ježevo**. U Zagrebu izbjeglice se vozilo u Prihvatilište za tražitelje azila Porin, koje je 16. rujna 2015. godine postalo **Otvoreni centar za strance Porin**. Međutim, unatoč nazivu, u prvo vrijeme izbjeglicama nije bio omogućen izlazak iz ovog objekta (otvorenog centra), no nakon samoorganiziranog prosvjeda izbjeglice su se izborile za mogućnost slobodnog ulaska i izlaska iz Centra. U Porinu se obavljala registracija, a od 21. rujna 2015. godine izbjeglicama je omogućen odlazak na **Zagrebački Velesajam**, prostor koji je osigurao Grad Zagreb, gdje su mogli dobiti humanitarnu pomoć – hranu, vodu i prenoćiste. Nakon

registracije i odmora izbjeglice su bile prevažane na granične prijelaze s Republikom Slovenijom, Harmicu i Breganu. Neki su na Harmicu odlazili sami s Glavnog kolodvora redovnim linijama vlakova. U Sisku se izbjeglice smještene u objekte bivše vojarne. Humanitarnu podršku organizirao je Hrvatski Crveni križ te Merhamet Islamske zajednice uz podršku lokalnih volontera. U **Ježevu** su izbjeglice smještene u Prihvatni centar za strance (detencijsko-deportacijski centar) gdje su kratko boravili radi registracije, a potom ih se odvozilo na granične prijelaze sa Slovenijom.

Izbjeglice čekaju na red za autobuse koji ih prevoze na granicu sa Slovenijom. Poslagali su torbe u liniju kako ne bi oni morali satima stajati u redu. 19.09.2015. autor fotografije: Saša Kralj.

Batina – iz Batine su se izbjeglice prevozile autobusima u **Beli Manastir**. Izbjeglice su smještene u objekt bivše vojarne, te ih je ondje boravilo oko 6000. Lokalna zajednica se organizirala radi pružanja humanitarne podrške. Nakon registracije, izbjeglice se prevažalo na granične prijelaze s Republikom Mađarskom.

U prvim danima dolaska povećanog broja izbjeglica, izbjeglice su prevožene u Sloveniju – na granične prijelaze Harmica i Bregana te u Mađarsku – na granične prijelaze Terezino polje, Botovo i Baranjsko Petrovo selo.

Izbjeglince čekaju svoj red na ukrcaj u vlak u Tovarniku. 19.09.2015.
 autorica fotografije: Tea Vidović

Slovenija je prvih nekoliko dana blokirala prijelaz izbjeglica te je na graničnom prijelazu Harmica i Bregana postavljena blokada. Na oba granična prijelaza podršku izbjeglicama pružali su volonteri Inicijative Dobrodošli, udruge Remar, Hrvatski Crveni križ, nezavisni volonteri i drugi samoorganizirani građani/ke.

Prosvjed aktivista za otvaranje slovenske granice na graničnom prijelazu Harmica – 18.09.2015.
 autorica fotografije: Tea Vidović

Prema podacima MUP-a, u Republiku Hrvatsku je od 16. rujna do 20. rujna 2015. godine ušlo oko 27 000 izbjeglica.

Stajalište Inicijative Dobrodošli o politici EU spram izbjegličke krize

Ovo *Stajalište u sjeni* pripremili su stručnjaci i stručnjakinje za politiku azila, ljudska prava i politiku izgradnje mira okupljeni u Inicijativu 'Dobrodošli' koju koordinira Centar za mirovne studije. **Od vlada država članica očekujemo da preuzmu političku inicijativu i založe se za iznalaženje održivih i primjerenih rješenja izbjegličke krize, temeljenih na međunarodnom humanitarnom pravu, zaštiti ljudskih prava i solidarnosti.**

Na tisuće ljudi iz konfliktnih zona svakodnevno riskira svoje živote i živote svoje djece kako bi došli do Europske unije s nadom da će naći sigurno utočište. Građani Europske unije traže odgovor od Europske unije i od svojih država članica na humanitarnu krizu. Jedini trenutačni odgovor je pomoć izbjeglicama, na dostojanstven način.

Na posljednjem EU summitu fokus cijele rasprave bio je na iznalaženju najefikasnijeg modela za sprečavanje izbjeglica da dođu u Europu, umjesto da su se bavili rješavanjem uzroka dolaska velikog broja izbjeglica te osiguranjem kvalitetne zaštite izbjeglicama unutar EU u duljem vremenskom periodu i mehanizmima solidarne raspodjele svojih obveza.

Odgovor EU nije adekvatan i pravila Europske unije koja su u drugom kontekst imala neke pozitivne efekte sada predstavljaju problem u pružanju utočišta ljudima koji su u nevolji. Mehanizmi i instituti predviđeni za prihvat izbjeglica se urušavaju ili ne aktiviraju na adekvatan način i pokazuje se da nisu dostatni ispuniti svoje pravne i moralne dužnosti koje proizlaze iz međunarodnog humanitarnog prava. Svakim danom sve je očitije da Europska unija ne pruža odgovor na pitanja koja joj se nameću, a sigurnost utočišta sve je neizvjesnija.

Odluke donesene na posljednjem EU summitu upućuju na to da Turska treba postati novi *hot spot* za izbjeglički val te da ovakva politika može voditi političkoj destabilizaciji Turske, a smještanje milijuna izbjeglica u izbjegličke kampove u srednjem roku može

uzrokovati upravo ono protiv čega se EU bori, a to je radikalizam koji proizlazi iz očaja, bezizlaznosti i siromaštva.

Nužan je radikalniji zaokret u suočavanju EU s izbjegličkom krizom. Upravljanje migracijskim tokovima, na način da se obećavaju premještanja i preseljenja te da se migracijski putevi i granice otvaraju pa zatvaraju jedna po jedna u nadi da će izbjeglice prestati dolaziti kada put postane previše opasan i neizvjestan, nije odgovor. Nema dvojbe da je nastupila međunarodna humanitarna kriza s kojom se Europska unija ne zna i ne može sama nositi. Činjenica međunarodne humanitarne krize zahtjeva i adekvatne međunarodno pravne odgovore i proaktivnu političku akciju.

Pred Europskom unijom je sada zadaća dizajniranja sustava koji omogućava pojedinim državama članicama da ispune svoje obaveze iz međunarodnog izbjegličkog prava te iznad svega omogućava svakom pojedinom izbjeglici prihvat u državi članici EU s kojom postoji obiteljska te koliko je moguće i socijalna i kulturna veza uz puno poštovanje njihova dostojanstva i svih drugih međunarodno i regionalno zajamčenih ljudskih prava.

U državama članicama najizloženijima masovnim ulascima na teritorij EU, prima facie izbjeglice odbijaju zatražiti zaštitu u želji nastavka svog puta prema razvijenijim zemljama zapadne i sjeverne Europe, što ranjive osobe čini još ranjivijima. Kao što nije prihvatljiv povratak osoba koje nisu zatražile azil u njihove države podrijetla temeljem načela *non refoulement*, isto tako nije prihvatljivo prisilno udaljenje tih osoba u treće države ili u države članice Europske unije gdje im se ne može pružiti adekvatna zaštita. Problem država članica koje mogu pružiti zaštitu, ali izbjeglice tu zaštitu odbijaju, je posljedica takvih politika.

Pozivamo sve ravnopravne članice EU da **preuzmu odgovornost i podrže inicijativu za aktiviranje djelotvornijih i humanijih mehanizama za upravljanje izbjegličkom krizom na razini EU**, putem mehanizama koji su dostupni u okviru sustava EU prava te vođeni načelima međunarodnog humanitarnog prava i zaštite ljudskih prava. EU mora pristupiti rješavanju ovih pitanja na način da donese niz mjera koje kao cjelina trebaju odgovoriti na kratkoročne i dugoročne izazove pred kojim se nalaze EU i države članice. Zahtijevamo od EU koja je i preuzela odgovornost intervencije u područje slobode, sigurnosti i pravde da ukoliko

države članice same ne mogu efikasno djelovati da odgovori na te izazove na način da se poštuju načela EU, a ne da odgađa rješenje i time stvaraju nove krize koje produbljuju ljudsku patnju. U tom smislu EU mora osigurati provođenje sljedećih mehanizama:

Hitne mjere:

- ✦ EU mora osigurati **sigurne i zaštićene zračne, kopnene i morske koridore** izbjeglicama do destinacije kojoj teže kako bi se smanjila kršenja prava izbjeglih osoba i broj smrtnih slučajeva koji se tijekom izbjeglištva svakodnevno događaju prilikom prolaza kopnom, a posebno morskim putevima. Sigurni koridori trebaju biti postavljeni kako na putu do EU, tako i unutar EU kako bi se minimizirao broj lokalnih humanitarnih kriza.
- ✦ EU mora **inicirati pregovore s međunarodnim subjektima** radi uspostavljanja sigurnih koridora do svojih granica. EU također mora upozoriti UN i Vijeće sigurnosti na njihovu osnovnu zadaću održavanja mira te zahtijevati aktiviranje svih raspoloživih mehanizma za **proglašenje međunarodne humanitarne krize**. Koordinirano djelovanje jedini je sustavni odgovor na masovne izbjegličke tokove kojima se, zbog neriješenih i kompleksnih uzroka izbjegličke krize, ne nazire kraj.
- ✦ EU mora pokrenuti i usustaviti i druge mehanizme čija je svrha siguran prolaz do EU. Napuštanje, ili barem **suspenzija viznih režima** kroz određeno vrijeme i u odnosu na pojedine države iz kojih dolazi veliki broj izbjeglica, smanjio bi potrebu tih ljudi da kreću u pogibeljna putovanja ka sigurnim destinacijama. Velika brana sigurnom dolasku je i **prijetnja sankcijama prijevoznicima**, koju treba ukinuti. Naime, privatni prijevoznici mogu biti kažnjeni ukoliko prevezu osobu koja nema putnu ispravu, a prema potrebi i vizu, osim ako se naknadno ne ispostavi da osoba treba međunarodnu zaštitu. S obzirom da prijevoznici ne mogu, niti bi to bilo oportuno, vršiti procjene potrebe međunarodne zaštite, pod prijetnjom sankcija često odbijaju prevesti izbjeglicu. Konačno, EU mora **uspostaviti mehanizam kojim bi se koordinirala humanitarna evakuacija**. Treba imati na umu da se humanitarne evakuacije mehanizam koji je EU više puta koristila kako bi spasila svoje građane te državljane trećih zemalja iz konfliktnih zona.

- * **Države članice moraju odustati od partikularnih i jednos-tranih politika zatvaranja granica** koja rezultira humanitarnom katastrofom u zemljama na periferiji EU i zemljama koje graniče s EU, te kontinuiranim kršenjem načela *non refoulement* i načela jedinstva obitelji,
- * Države članice trebaju suspendirati primjenu Dublinske regulative koja **nije primjenjiva na velike izbjegličke krize** te izravno primjenjivati međunarodno humanitarno pravo, UN-ove konvencije za zaštitu ljudskih prava, te Europsku Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Dublinska regulativa koja izvorno zamišljena samo kao stanica na putu prema uniformnom sustavu azila sada prerasta u ključnu prepreku pružanju efektivne zaštite. EU treba preuzeti odgovornost pružanja efikasne zaštite na cijelom svojem teritoriju te ukoliko Dublinska regulative to onemogućuje, preuzeti mjere za njenu suspenziju.
- * Očito je da pojedine države članice nemaju kapaciteta pružiti adekvatan prihvat izbjeglica niti je pravedno i održivo obveze prebaciti na samo nekolicinu država EU. **Predložene mjere relokacije kao i broj izbjeglica na koji se primjenjuju trebaju postati obvezujuće za sve države članice i sastavni dio politike sigurnog prolaza. Pritom ih treba znatno povećati i početi izražavati u udjelima, a ne u apsolutnim brojevima budući da će se izbjeglički val nastaviti sve do prestanka ratova koji ga pokreću.**
- * **U primjeni mjera relokacije nužno je uzeti u obzir, u najvećoj mogućoj mjeri, obiteljske i društvene veze pojedinih izbjeglica sa željenom destinacijom**, poznavanje jezika i kulture te druge važne čimbenike za uspješnu društvenu prilagodbu tijekom izbjeglištva i integraciju u novoj sredini.
- * U slučaju nepostizanja rješenja koje bi uključivali pravedniju relokaciju i sigurne puteve za izbjeglice **države članice trebaju predložiti Europskoj komisiji aktivaciju mehanizma privremene zaštite** tako da sve osobe koje dolaze iz konfliktom zahvaćenih područja automatski dobiju zaštitu kako bi ih se zaštitilo od nasilja, trgovine ljudima i egzistencijalne ugroze. Europska unija, odnosno njene članice snose odgovornost za to što ranije nisu pokrenule taj mehanizam čija uloga je reguliranje ovakvih situacija masovnog priljeva izbjeglica, s ciljem omogućavanja zaštite i dostojanstva izbjeglica te realiziranja načela solidarnosti.

Dugoročne mjere:

- * Jednako tako, Europska unija mora već sada **uložiti znatne napore u razvitak azilnih proceduralnih i integracijskih sustava država članica** koje imaju poteškoće oko prihvata izbjeglica kako bi smanjila pritisak na te države članice te omogućila dostojanstven i primjeren prihvata za svakog pojedinog izbjeglicu.
- * Prava harmonizacija Zajedničkog europskog sustava azila i primjena uniformiranog statusa azila diljem EU nalaže formalno reguliranje načela uzajamnog priznanja u okviru EU prava. Iako međunarodno pravo već prepoznaje uzajamno priznanje statusa azila, potrebno je ovu materiju jasno propisati EU pravom. Također je potrebno regulirati EU pravom uzajamno priznavanje statusa azila u drugim državama članicama nakon protoka određenog vremena u slučaju preseljenja i nastanjenja izbjeglice u drugu državu članicu.
- * EU mora **povećati fondove za 'save and rescue' operacije** u kojem su obavezne sudjelovati sve države članice, posebice ako odluči provoditi politiku zatvaranja granice EU i uspostave hot spot- a u Turskoj, a što će neminovno dovesti do sve učestalijeg korištenja morskih ruta.

Konačno, sjetimo se što je poručio jedan sirijski dječak u izbjeglištvu, 'Zaustavite rat i mi ćemo se vratiti kući!'. Problem rata u Siriji i dugoročne asimetrije u socio-ekonomskom i političkom razvitku cjelokupnog prostora Sjeverne Afrike i Bliskog istoka - gdje se prelama mnoštvo interesa velikih sila, uključujući i pojedinih članica EU - zahtjeva odgovorno, usklađeno i dugoročno političko i razvojno djelovanje i na razini EU ali i Vijeća sigurnosti, s prestankom taktiziranja pojedinih država, posebice onih s najviše moći. Taktiziranje i ne donošenje efikasnih odluka su dovele do ovakvog stanja. Jedan od pozitivnih ishoda summita šefova država je po prvi puta istaknuta važnost suradnje s UN-om oko zaustavljanja rata u Siriji. Države članice **se trebaju snažno založiti za hitno usuglašavanje pozicija na razini EU te hitni politički dogovor unutar UN-a oko zajedničkog pristupa zaustavljanja rata u Siriji**. S obzirom da se vojna intervencija u Siriji već događa, EU treba imati aktivnu i konstruktivnu ulogu donošenju zajedničkog dogovora na razini Vijeća sigurnosti jer bez dogovora svih velesila mir neće biti moguć. U protivnom, deseci milijuna više nikada neće imati domovinu u koju se mogu vratiti.

Otvaranje izbjegličkog kampa u opatovcu: 20. Rujna – 2. Studenog 2015. Godine

Opatovac je naselje u sastavu općine Lovas, u području Vukovarsko-srijemske županije. Općina Lovas prostire se na površini od 42,52 km², te je pogranična općina - obuhvaća dio uskog pojasa uz rijeku Dunav, koji na sjeveru rijekom, a na jugu kopnom graniči sa susjednom državom Srbijom. Ukupna dužina graničnog pojasa iznosi 12 km - 6 km rijekom Dunav i isto toliko kopnene granice.

Mapu su izradili volonteri Inicijative Dobrodošli temeljem uvida stanja na terenu u tjednu 17.09. do 25.09.2015.

Naselje Opatovac postalo je mjesto u kojem je hrvatska vojska u suradnji s Ministarstvom unutarnjih poslova izgradila Izbjeglički kamp **20. rujna 2015. godine** za izbjeglice koje su četiri dana ranije počele pristizati u Hrvatsku. Izgradnja centra / kampa trajala je nekoliko dana, iako se o samoj pripremi i izgradnji u javnosti nije govorilo. Tranzitni centar je izgradila vojska

Republike Hrvatske te je njime i upravljala zajedno s Ministarstvom unutarnjih poslova. MUP je djelomično organizirao prijevoz izbjeglica s graničnih prijelaza u kamp radi registracije. Iz kampa ih se dalje prevozilo u Tovarnik otkuda su vlakom, a ponekad i autobusima direktno iz Opatovca, odlazili prema Republikama Mađarskoj i Sloveniji.

Argumentacija za aktivaciju mjere privremenu zaštite na razini eu

Što je privremena zaštita na razini EU?

Privremena zaštita je izvanredna mjera, utemeljena *Direktivom 2001/55/EC*³² o minimalnim standardima za pružanje privremene zaštite, koja omogućuje izbjeglim osobama iz država izvan EU koje nisu u mogućnosti vratiti se u svoje zemlje podrijetla da dobiju žurnu privremenu zaštitu u EU. Ova vrsta zaštite se primjenjuje **posebno u slučajevima kada postoji rizik da standardna procedura za traženje azila ne može adekvatno odgovoriti na potrebe koje dolaze s velikim priljevom izbjeglica**, odnosno kada bi velik broj aplikacija za azil rezultirao mogućim negativnim utjecajem na procesuiranje zahtjeva. Institut privremene zaštite osmišljen je upravo na iskustvu europskih zemalja sa masovnim priljevom izbjeglica uzrokovanog ratovima u državama na prostoru bivše SFRJ tijekom 90-tih.

Direktiva predviđa **harmoniziranu primjenu prava za korisnike privremene zaštite**, uključujući pravo boravka za cijelo vrijeme trajanja zaštite (od jedne do tri godine), pristup zapošljavanju, smještaju, socijalnoj pomoći, zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju za maloljetnike, te pravo na spajanje obitelji u određenim slučajevima i garanciju pristupa redovnoj proceduri za traženje azila. Uz to **predviđa i odredbe o povratku u državu podrijetla, odredbe o isključenju za osobe koje su počinile teška kaznena djela ili koje predstavljaju sigurnosnu prijetnju**. Direktiva sadrži i posebne odredbe za maloljetnike bez pratnje i druge posebno ranjive skupine.

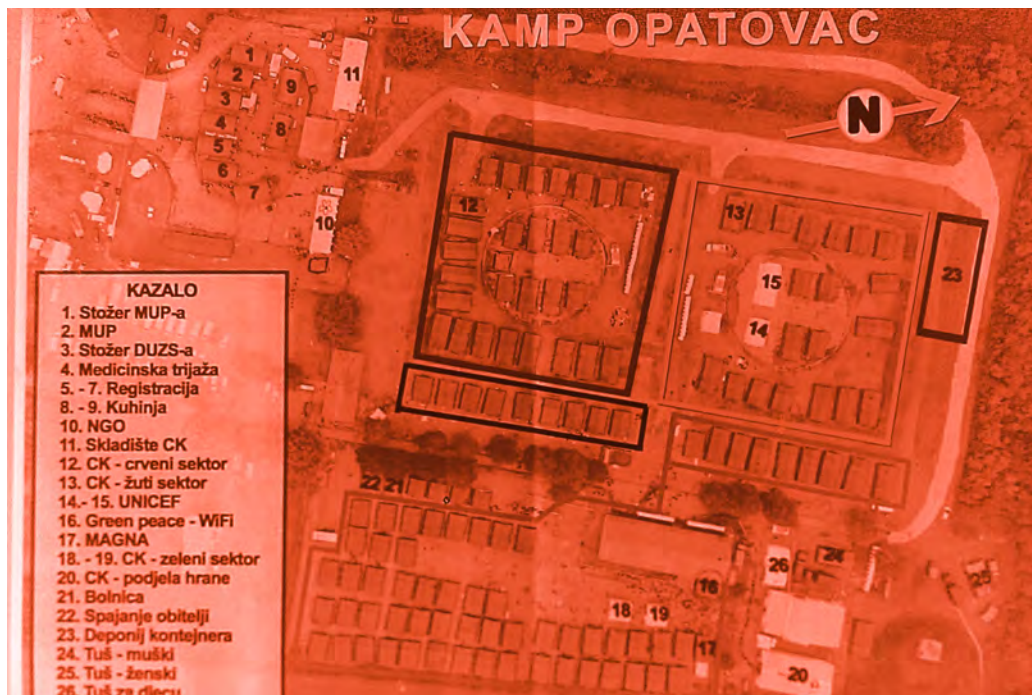
³² COUNCIL DIRECTIVE 2001/55/EC on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof, dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:212:0012:0023:EN:PDF> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine)

Što je svrha privremene zaštite?

Ovaj mehanizam dizajniran je upravo za **upravljanje velikim izbjegličkim krizama** koji omogućuje uspostavu sigurnih koridora, prihvata i zaštite temeljenih ljudskih prava izbjeglica u situacijama u kojima nije moguće za sve osobe provesti proceduru azila (zbog velikog broja zahtjeva). Ovaj mehanizam, upravo iz razloga što se odluka Vijeća odnosi na sve države članice jednako, doprinosi **jednakomjernom teretu priljeva i solidarnosti među državama članicama**. Uspostavom minimalnih standarda zaštite dolazi i do **smanjenja evidentnog dispariteta među državama članicama u pogledu politika zaštite izbjeglica i osiguranja prava**.

Kako se aktivira mjera privremene zaštite na razini EU?

Aktivacija privremene zaštite **donosi se u postupku Vijeća Europske Unije, kvalificiranom većinom, a na preporuku Europske komisije koja je zadužena i za razmatranje takvog zahtjeva bilo koje države članice**. Odluka Vijeća vrijedi za sve države članice u kojoj se osobe definirane opsegom privremene zaštite nalaze. Države članice imaju obavezu implementirati direktivu i prava iz direktive kao minimalan standard, što ih ne priječi u davanju većeg obujma prava osobama pod privremenom zaštitom. Uspostava, implementacija i okončanje privremene zaštite obavlja se u redovnim konzultacijama sa Uredom visokog predstavnika za izbjeglice (UNHCR) i drugim relevantnim međunarodnim organizacijama.

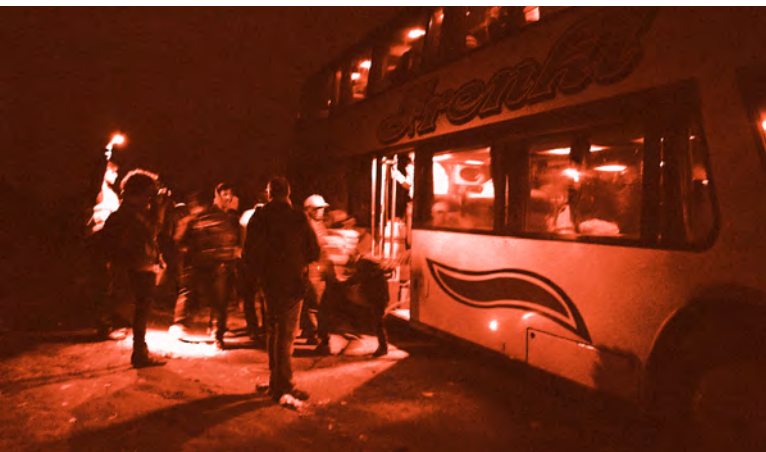
Mapa je preuzeta s web stranice Ministarstva unutarnjih poslova

Uvjeti u kampu bili su sljedeći:

- * Kapacitet za prihvata 4000 osoba
- * 4 sektora u kojima su izbjeglice boravile prije daljnjeg prijevoza: crveni, žuti, zeleni i plavi (koji je bio namijenjen za obitelji)
- * Tuševi - izvan sektora što je otežavalo korištenje
- * Služba za traganje za obiteljima
- * Ambulanta
- * Skladišta s humanitarnom pomoći
- * Kontejneri organizacija civilnog društva i međunarodnih organizacija
- * Šatori vojske, policije i drugih nadležnih državnih i javnih službi

Nakon otvaranja Kampa Opatovac, izbjeglice su osim na granični prijelaz Tovarnik dolazile i na **granični prijelaz Bapska** odakle su dalje autobusima prevažane u kamp Opatovac, a u situacijama kada tijekom noći autobusi nisu vozili iz Bapske do Opatovca mnoge su izbjeglice i po kiši pješačile 11 km od Bapske do Opatovca.

Dolazak izbjeglica autobusima u Berkasovo, 27.09.2015.,
autorica fotografije: Tea Vidović

Granični prijelaz **Strošinci** postao je novo mjesto ulaska izbjeglica 25. rujna 2015. godine kada su ih srpski prijevoznici počeli dovažati do te lokacije. Budući da hrvatske vlasti nisu očekivale priljev izbjeglica na toj lokaciji, u noći s 25. na 26. rujna u poljima oko Strošinaca spavalo je oko 3000 izbjeglica. U tim trenucima vladali su loši diplomatski odnosi između Hrvatske i Srbije: u prvih nekoliko dana nakon početka dolaska izbjeglica u Hrvatsku, Hrvatska je od Srbije zahtijevala da se na granične prijelaze dovozi manji broj izbjeglica, što je Srbija odbijala. Hrvatska je na to reagirala na način da je zatvorila promet za teretna vozila na graničnom prijelazu Bajakovo. Zbog velikog priljeva izbjeglica koje su stizale na jug Srbije nije bilo moguće umanjiti broj izbjeglica koji je ulazio u Hrvatsku iz Srbije i iz tog je razloga 3000 izbjeglica 25. rujna dovezeno na granični prijelaz Strošinci. Na lokaciji su prisutni bili pripadnici policije, volonteri Hrvatskog Crvenog križa i samorganizirani volonteri. Tijekom sljedećih nekoliko dana izbjeglice su propuštene kroz Strošince na željezničku stanicu Spačva, odakle su dalje vožene prema Republici Mađarskoj.

Stajalište Inicijative Dobrodošli o balkanskoj ruti – povodom konferencije o Istočnom Mediteranu i Balkanskim rutama u Luxembourg, 8. listopada 2015. godine

Ovi zahtjevi upućeni su prema članicama EU kao i zemljama koje nisu članice jer smatramo da se **rješenje izbjegličke krize može pronaći jedino kroz suradnju svih zemalja kroz koje izbjeglice prolaze, poštujući načela solidarnosti i zaštite ljudskih prava.** Interesi zapadnoeuropskih zemalja za zatvaranje i osiguranje istočnih granica EU-a, promicani su kroz različite bilateralne i multilateralne procese i sporazume dovelo je do zabrinutosti zemalja na (istočnim) vanjskim granicama, pa tako i Hrvatske, za njihovu transformaciju u 'tampon zonu', kao direktnu posljedicu zaustavljanja neželjenih stranaca na njihovom putu na zapad. Budući da su na tzv. balkanskoj ruti i države u procesu pridruživanja EU, vidimo priliku da jedno od središnjih pitanja u predpristupnoj strategiji bude stavljeno u funkciju jačanja zaštite ljudskih prava uključujući prava izbjeglica i migranata, umjesto da preraste u političku trgovinu s ciljem zaustavljanja migracijskih tokova. Odluke koje se donose danas imat će dalekosežne posljedice i u pogledu toga što znači biti država članica Europske unije, a i u pogledu same budućnosti i opstojnosti Europske unije kao prostora slobode i zaštite ljudskih prava.

Od donositelja odluka tražimo i očekujemo:

* **uspostavu uzajamne suradnje sa državama Istočnog Mediterana** - Turske, Libanona i Jordana koja će se temeljiti na ravnopravnosti svake države i uvažavanju ekonomskih i socijalnih posebnosti ovih država koje su zbrinule najveći broj izbjeglica. Rezultat takve uzajamne suradnje je prihvatljiv u obliku **političkog dogovora za osiguravanje sigurnih puteva za izbjeglice, kroz humanitarnu evakuaciju ili preseljenje.** Upozoravam da pristup koji bi se sastojao samo u financijskoj pomoći te uspostavi *hot spot*-ova u pojedinim državama nije rješenje koje će zaštititi ljudska prava ili osigurati ravnomjernu raspodjelu tereta humanitarne krize.

* EU u suradnji sa državama Istočnog Mediterana i državama koje se nalaze na Balkanskoj ruti mora osigurati **sigurne i zaštićene zračne, kopnene i morske koridore** izbjeglicama do destinacija kojima teže kako bi se smanjila kršenja prava izbjeglih osoba, krijumčarenje i smrtni slučajevi koji se tijekom izbjeglištva svakodnevno događaju prilikom prolaza kopnom, a posebno morskim putevima. **Sigurni koridori trebaju biti postavljeni kako na putu do EU, tako i unutar EU kako bi se minimizirao broj lokalnih humanitarnih kriza.** Upravo stoga upozoravamo da će dogovor postignut na EU summitu, a koji se fokusira na jačanje granične kontrole između Grčke i Turske, i to bez uspostave sigurnih koridora, zasigurno voditi povećanju transfera ljudi morskim putevima koji su dokazano najnesigurniji i uzrokuju izrazito visok broj poginulih, osobito među najranjivijim skupinama.

* EU mora **inicirati pregovore s međunarodnim subjektima** radi uspostavljanja sigurnih koridora **do svojih granica.** EU također mora zahtijevati aktiviranje svih raspoloživih mehanizama za **proglašenje međunarodne humanitarne krize.** Koordinirano djelovanje jedini je sustavni odgovor na masovne izbjegličke tokove kojima se, zbog neriješenih i kompleksnih uzroka izbjegličke krize, ne nazire kraj.

EU mora pokrenuti i usustaviti i druge mehanizme čija je svrha siguran prolaz do EU. **Napuštanje, ili barem suspenzija viznih režima** kroz određeno vrijeme i u odnosu na pojedine države iz kojih dolazi veliki broj izbjeglica, smanjio bi potrebu tih ljudi da kreću u pogibeljna putovanja ka sigurnim destinacijama. Jedina alternativa tome je **aktivacija mehanizma privremene zaštite** tako da sve osobe koje dolaze iz konfliktom zahvaćenih područja automatski dobiju zaštitu kako bi ih se zaštitilo od nasilja, trgovine ljudima i egzistencijalne ugroze. **Stoga pozivamo Vladu RH i vlade drugih država članica da odmah pokrenu proceduru aktivacije ove mjere u skladu s Direktivom 2001/55/EZ iz 2001. godine.**

U periodu od **17. do 20. listopada 2015. godine** izbjeglice pristižu u **područje Međimurja** gdje im je humanitarna pomoć pružana u Čakovcu. Iz Čakovca su nadalje voženi na granične prijelaze Mursko Središće i Trnovec. Dana **20. listopada 2015. godine** zbog nekoordinacije između hrvatske i slovenske policije, izbjeglice su tijekom noći prelazile hladnu rijeku Sutlu³³.

³³ Više na poveznici: <http://izbjeglice.hrt.hr/304179/potrosne-snimke-po-mraku-i-hladnoci-morali-kroz-sutlu> (pristupljeno 19. ožujka 2016.

Bivši Glavni ravnatelj policije Republike Hrvatske Vlado Dominić i direktor policije Republike Srbije Milorad Veljović u Beogradu su 30. listopada 2015. godine potpisali **Protokol o suradnji u migracijskoj krizi i sprječavanju nezakonitih migracija**³⁴ kojim se uređuje način suradnje i međusobne pomoći u unaprjeđenju sustava upravljanja migracijskom krizom, humanitarnom zbrinjavanju izbjeglica te sprječavanju nezakonitih migracija. Sporazumom je dogovoren daljnji prijevoz izbjeglica iz Šida, vlakom u Slavonski Brod uz korištenje četiri vlaka dnevno, što sveukupno znači prijevoz 6000 osoba dnevno.

³⁴ Više na poveznici: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2015/271%20sjednica%20Vlade//271%20-%2015a.pdf> (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova u Republiku Hrvatsku je od 16. rujna do 2. studenog 2015. godinu ušlo oko 312 113 izbjeglica.

Otvaranje zimskog prihvatnog tranzitnog centra u slavonskom brodu: 2. studenog – 31. prosinca 2015. godine³⁵

Slavonski Brod je grad u Brodsko-posavskoj županiji koji se nalazi na sjevernoj obali rijeke Save, na granici s Bosnom i Hercegovinom, na čvorištu glavnih prometnih pravaca u smjeru zapad-istok i sjever-jug. Kroz Slavonski Brod prolaze željeznička pruga Paneuropski Koridor x i autocesta A3, a na rijeci Savi je cestovni most koji spaja Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu. Krajem listopada Ministarstvo unutarnjih poslova najavilo je otvaranje novog objekta za tranzit izbjeglica, koji se prvotno zvao Privremeno prihvatilište za migrante Slavonski Brod, a potom Zimski prihvatno-tranzitni centar Slavonski Brod. Centar je smješten u industrijsku zonu grada Bijeliš, a kroz sam centar prolazi željeznička pruga kojom su izbjeglice direktno dovažane u centar.

³⁵ Kamp je ostao aktivan i tijekom 2016. – gdje je do 8. ožujka 2016. godine služio kao tranzitni centar, a od tada kao detencijski centar.

Izbjeglance koje su boravile u kampu Opatovac dana 2. studenog 2015. godine premještene su u novi Zimski prihvatni tranzitni centar Slavonski Brod. Izbjeglance koje su tek ušle u Republiku Hrvatsku, i to samo na granični prijelaz Šid-Tovarnik, vožene su u slavonsko-brodski kamp na registraciju prema uspostavljenom dogovoru Republika Hrvatske i Srbije. Službena je potvrda kako je u kamp bilo moguće smjestiti oko 5000 osoba, iako je kamp vidno raspolagao s mnogim većim resursima koji često nisu bili korišteni.

Mapa je preuzeta s web stranice Ministarstva unutarnjih poslova

Uvjeti u Zimskom prihvatno-tranzitnom centru bili su znatno bolji od onih u Opatovcu te mnogo većih kapaciteta, no osobe koje su dolazile u kamp nisu se u njemu dugo zadržavale jer je on bio primarno tranzitnog karaktera. Izbjeglice koje su dolazile, odvozele bi se na registraciju te bi bile prevažane dalje prema Republici Sloveniji. Podršku izbjeglicama u centru pružale su mnoge organizacije koje su se primarno fokusirale na humanitarnu podršku, a potom i na pružanje informacija.

Uvjeti su bili sljedeći:

- * Kapacitet prihvata 5000 osoba
- * 6 sektora za privremeno zadržavanje izbjeglica u tranzitu: u svakom sektoru organizirani tuševi za žene i muškarce, nekoliko kontejnera u kojima se dijelila humanitarna pomoć, podrška majkama s djecom te prostor UNICEF-a, tzv. *'child friendly space'* u kojem su se održavale radionice za djecu
- * Služba za traganje i spajanje obitelji
- * Ambulanta
- * Bolnički stacionar
- * Skladišta s humanitarnom pomoći
- * Kontejneri organizacija civilnog društva i međunarodnih organizacija
- * Šatori vojske, policije i drugih nadležnih državnih i javnih službi

Izbjeglice koje su dolazile u centar registrirale su se u šatorima MUP-a, te potom imale mogućnost korištenja zdravstvene pomoći – ukoliko je bila potrebna manja pomoć, ona se obavljala u ambulanti koja je stajala uz registracijske šatore. U slučajevima veće potrebe za pomoći, osobe se upućivalo u bolnički stacionar u centru ili u bolnicu u Slavanskom Brodu gdje su osobe kada je bilo potrebno zadržavane na liječenju. Bilo je slučajeva kada je osobama trebala pomoć specijalista koji rade u Zagrebu. Tada se osobe odvozilo u Zagreb na liječenje, a članovi njihovih obitelji čekali bi ih u Prihvatilištu za tražitelje azila Porin u Zagrebu.

Stajalište *Inicijative Dobrodošli* povodom sastanka o migracijama održanog u La Valletti, 11. i 12. studenoga 2015. godine

Dijalog afričkih i EU zemalja ili EU monolog?

Iako migracije i stradanja ljudi na granicama Europske unije nisu novost, iznimno velik broj poginulih ove godine kao i humanitarna kriza, potakle su Europsku komisiju da intenzivira proces pronalaženja rješenja za takve izazove. Naredni sastanak samo je jedan u nizu kojim se pokušava uspostaviti djelatna suradnja između određenih afričkih i europskih zemalja, a u vidu kontrole dolaska neželjenih migranata na teritorij EU. Stoga od sudionika sastanka očekujemo visoku razinu političke odgovornosti spram odluka koje će donijeti obzirom da su u pitanju tisuće ljudskih života. Snažna partnerstva i vizionarske odluke očekujemo u području izgradnje mira, stabilnosti, poštivanja ljudskih prava, ljudske sigurnosti, razvojne suradnje i slobode kretanja. Imajući ta područja u fokusu svih odluka, politika i odgovora uvelike će doprinijeti okretanju smjera sa sekuritizacijskog pristupa čije se rezultati mogu pratiti kroz kriminalizaciju migracija, povećanju rizika putovanja te osnaživanje krijumčarskih mreža.

Od sudionika sastanka- donositelja odluka tražimo i očekujemo:

- * Podršku, a ne uvjetovanje u zajedničkom iznalaženju dugoročnih rješenja za sve osobe koje su napustile svoje domove kao i osiguranju alternativa migracijama u zemljama porijekla kroz doprinos izgradnji društava, unapređenju kvalitete života te prevenciji sukoba. Najveći broj prisilno raseljenih osoba nalazi se u drugim afričkim državama i stoga je važno prevenirati instrumentalizaciju razvojne suradnje za uvjetovanje zemalja primateljica na readmisijske ugovore, sprečavanje migracija, strože kontrole granica i dr. Razvojna suradnja ne smije služiti odgovaranju na kratkoročne hitne potrebe, već podupirati dugoročne strategije u duhu Održivih razvojnih ciljeva (*Sustainable Development Goals*) koje su države EU ratificirale u rujnu na Generalnoj skupštini UN-a.

✱ **Pristup pravednim sustavima azila u svakoj državi potpisnici Konvencije te poštivanje principa *non-refoulement*.** Unaprijediti međunarodne obveze za pružanjem međunarodne zaštite u državama EU te zaustaviti daljnju eksternalizaciju upravljanja granicama i sustava azila. Politika eksternalizacije zemljama EU-a omogućuje jasno pozicioniranje u odnosima moći, učinkovito smanjenje vlastite izloženosti tražiteljima azila, izbjeglicama i migrantima te proširenje svog internog sustava redistribucije u procesuiranju zahtjeva za azil na druge zemlje. *Outsourcanje* postupka azila u države s vrlo niskim standardima zaštite ljudskih prava kao i uvođenje 'misija' u politički vrlo osjetljive postupke azila predstavlja prakse upravo suprotne intenciji Konvencije.

✱ **Osigurati sigurne puteve i pristup teritoriju EU** kako bi se smanjila kršenja prava i broj smrtnih slučajeva migranata. Obilježje suvremenih migracija jest mješovitost s obzirom na višestrukih uzroka. Uzroci međunarodne humanitarne krize kojoj svjedočimo su asimetrija razvoja, političke i financijske moći, klimatske promjene, ratovi i nestabilnosti. Stoga je potrebno mijenjati pristup i pravni okvir koji postavlja strogu podjelu na izbjeglice i ekonomske migrante, a koji više ne odgovara realnom stanju i trajnom karakteru ovakve situacije. Restriktivne politike spram 'ekonomskih migranata' dovode do još više iregularnih migranata, eksploatacije, kršenja ljudskih prava te percepcije da se tu radi o prijetnji, a ne o prilici. Osim ratifikacije Konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji, potrebno je olakšati vizne režime kao i cijeli niz drugih mjera poput školarina, spajanja obitelji i dr.

Humanitarna kriza prerasla je i u krizu Europske unije, stoga ponavljamo da EU mora inicirati pregovore s međunarodnim subjektima radi uspostavljanja sigurnih koridora do svojih granica, napuštanje ili barem suspenzija viznih režima i Dublin-ske uredbe te aktivaciju mehanizma privremene zaštite.

Sredinom studenog - 18. studenoga 2015. godine - mijenja se odluka o propuštanju svih izbjeglica koje prolaze Balkanskom rutom te se postavlja neformalno pravilo dogovoreno između Republika Slovenije, Hrvatske, Srbije i Makedonije o propuštanju kroz tzv. Balkansku rutu, samo onih osoba koje dolaze iz Sirije, Iraka i Afganistana³⁶. Time je kreirana sistemska diskriminacija prema svim onim izbjeglicama koje ne dolaze iz odabranih

³⁶ ACAPS (2016.), The Balkan Migrant Crisis. An Introduction. Dostupno na poveznici: http://www.acaps.org/img/acaps_mapaction---an-introduction-to-the-balkan-migrant-crisis.pdf (pristupljeno 19. ožujka 2016. godine).

zermalja, a koje imaju opravdane razloge za traženje azila. Mnoge izbjeglice nisu imale pravo ući u izbjegličke kampove na ruti već su bili prisiljeni tražiti azil u Grčkoj te ondje čekati procesuiranje svog slučaja. Ova odluka dovela je i do neutemeljenih procjena na graničnim prijelazima o tome tko zapravo jest iz Sirije, Iraka i Afganistana te su neki prevoditelji na temelju izgleda osobe procjenjivali tko smije, a tko ne nastaviti rutom. Ova odluka postepeno je dovela do početne faze kreiranja detencije unutar izbjegličkih kampova, pa i tako u Zimsko prihvatno-tranzitnom centru Slavonski brod.

Stajalište Inicijative Dobrodošli: Uzroci migracija i umjetno stvorene dileme pravih i krivih migranata

Obilježje suvremenih migracija jest mješovitost s obzirom na višestruke uzroke. Uzroci međunarodne humanitarne krize kojoj svjedočimo su mnogobrojni, različiti ali međuovisni čimbenici: asimetrija razvoja, političke i financijske moći, ekonomska nejednakost i deprivacija, klimatske promjene, ratovi, nasilje, represivni režimi i nestabilnosti. Nekoliko je osnovnih trendova koji utječu kako na uzroke tako i na posljedice migracija: globalizacija i ekonomska nejednakost, promjena geopolitičkih interesa nakon hladnoratovskog perioda, promjena demografskih trendova i rodni uloga, mogućnost života u dvije ili više sredine u isto vrijeme, tehnološke inovacije, povećano korištenje usluga krijumčara ljudi te usklađivanje migracijskih politika kroz regionalne i međunarodne mehanizme.

Kompleksnost situacije kao i odsustvo rješenja i odgovora, čine izglednim kako trenutna 'kriza' ipak poprima obilježje trajnosti i postaje jedno permanentno stanje s kojim će se i Europa nužno baviti u budućnosti. IOM je Europu nazvao najopasnijom destinacijom na svijetu, a Mediteran najsmrtonosnijim graničnim prijelazom.

Faktori koji dovode do najvećeg raseljavanja su politički kaos na Bliskom istoku i, još važnije, iznimno velika razlika u ekonomskom razvoju i prihodima između Europe i Afrike. Prije više od

500 godina, europske su zemlje istraživale, osvajale i kolonizirale države i kontinente bogate prirodnim resursima i na taj način razvijale svoju kapitalističku ekonomiju. S globalizacijom, poznavanje ovih razlika odnosno nejednakosti te praktičnih načina da ih se nađiše migriranjem u bogatije države pristupačniji su nego ikada.

Najveći broj osoba koje su tijekom 2013. godine ilegalno zatečene u EU dolazi iz Sirije, Eritereje, Maroka, Albanije, Pakistana, Indije i Tunisa, što odgovara i strukturi osoba koje su zatražile zaštitu u EU: Sirija, Afganistan, Kosovo, Eritreja, Srbija, Pakistan, Irak, Nigerija, Rusija i Somalija.

Dok su uzroci prisilnih migracija u Siriji rat i nasilje, uvjeti u Sahelu osobito su skloni rezultirati velikim brojem iseljenih osoba. Sve više osoba odlazi iz Nigerije, Malija, Senegala i Somalije, zbog kombinacije čimbenika kao što su klimatske promjene, siromaštvo, dugotrajna okolišna degradacija, sukobi, neefikasne protuterorističke mjere i grabežljivi odnosno represivni režimi, a koji su rezultirali i s više od 24 milijuna osoba nesigurnog pristupa hrani te 2,8 milijuna raseljenih s malo nade u povratak kući.

Usprkos teškoćama u kategorizaciji različitih tipova migranata, ipak se radi o nečem složenijem i važnijem od proste semantičke vježbe. Prije svega radi se o zamci dobrovoljnosti ekonomskih migranata i lažnoj dilemi o mogućem izboru oko migriranja koja implicira kako život i sigurnost nisu ugroženi siromaštvom i nemogućnošću osiguranja egzistencije. Ženevska konvencija kao temelj međunarodnog humanitarnog prava jest živi dokument i kao dio prava bi trebao odgovarati na promjene u društvenom, političkom i globalnom kontekstu.

Praksa zemalja na tzv. Balkanskoj ruti da odvajaju osobe koje dolaze iz ratom zahvaćenih zemalja od tzv. ekonomskih migranata u potpunosti predstavljaju kršenje međunarodnih ugovora kao i Konvencije o statusu izbjeglica. Uzroci ekonomske migracije neodvojivi su od političkih uzroka jer su i jedni i drugi uzrokovani višegodišnjom destabilizacijom Bliskog istoka, afričkog područja, kao i susjednih regija/zemalja vanjskom politikom SAD-a i kolonijalnom politikom razvijenih zemljama članica Europske unije.

Također, **ne postoje državljanstva koja se mogu kvalificirati za međunarodnu zaštitu, jer je međunarodni sustav azila postavljen upravo tako da se primarno ispituje individualni i individualizirani osnovani strah od progona**, a tek podredno ozbiljna nepravda, odnosno rat. Državljeni zemalja koji su još prije par mjeseci dobivali zaštitu u EU, poput Bangladeša i Šri Lanke, sada to više ne mogu tražiti

Restriktivne politike spram 'ekonomskih migranata' dovode do još više iregularnih migranata, eksploatacije, kršenja ljudskih prava te percepcije da se tu radi o prijetnji, a ne o prilici.

Preporuke:

- ✦ Potrebno je mijenjati **pristup i pravni okvir** koji postavlja strogu podjelu na izbjeglice i ekonomske migrante, a koji više ne **odgovara realnom stanju i trajnom karakteru ovakve situacije**.
- ✦ Države članice EU bi trebale **potpisati i ratificirati Konvenciju zaštititi prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji**, te EU treba **izgraditi zajednički migracijsku politiku**, u kojoj bi se uredila vizna politika na način da bude komplementarna azilnoj i integracijskoj politici.
- ✦ Umjesto mjera sprečavanja migracija, **prevenirati i utjecati na glavne makro uzročnike današnjih masovnih mješovitih migracijskih tokova u svijetu**.
- ✦ **Podršku**, a ne uvjetovanje **u zajedničkom iznalaženju dugoročnih rješenja za sve osobe koje su napustile svoje domove** kao i osiguranju alternativa migracijama u zemljama porijekla kroz doprinos izgradnji društava, unapređenju kvalitete života te prevenciji sukoba.
- ✦ Najveći broj prisilno raseljenih osoba nalazi se u drugim afričkim državama i stoga je važno **prevenirati instrumentalizaciju razvojne suradnje za uvjetovanje zemalja primateljica na readmisijske ugovore, sprečavanje migracija, strože kontrole granica i dr.**
- ✦ Razvojna suradnja ne smije služiti odgovaranju na kratkoročne hitne potrebe, već **podupirati dugoročne strategije u duhu Održivih razvojnih ciljeva (Sustainable Development Goals)** koje su države EU ratificirale u rujnu na Generalnoj skupštini UN-a. Potrebno je mapirati sva krizna žarišta u svijetu i raditi na dugoročnom slanju razvojne pomoći u financijskom, logističkom i smislu ekspertize koja može pomoći jenjavanju tih žarišta i daljnjem socioekonomskom oporavku i razvoju tih područja.

Nakon što je Republika Slovenija postavila žicu na granici s Hrvatskom u duljini od 175 kilometara, 19. prosinca 2015. godine građani koji žive u graničnim područjima organizirali su **prosvjede protiv postavljanja žice na hrvatsko-slovenskoj granici** u području Istre. Na prosvjede su se odazvali hrvatski i slovenski državljani, te je prosvjed tijekom toga dana održan na dvije lokacije: na graničnom prijelazu Lucija-Brezovica kod Oprtlja i na graničnom prijelazu Dragonja-Kaštel kod Buja.

Osim ove akcije protiv žice, početkom 2016. godine održana je još jedna prosvjedna akcija protiv žice. Dana 9. siječnja 2016. godine zajedničku akciju rezanja žice kod Trnovca blizu Čakovca organizirali su članovi Radničke fronte iz Hrvatske uz pomoć aktivista iz Slovenije.

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, u Republiku Hrvatsku je od 16. rujna do 31. prosinca 2015. godine ušlo oko 555 761 izbjeglica.

U prvog polovici 2016. godine izbjeglice su i dalje pristizale u Zimski prihvatno-tranzitni centar Slavonski Brod, no njihov broj se iz mjeseca u mjesec znatno smanjivao zbog političkih odluka koje su tome vodile. Zbog odluke o propuštanju samo osoba iz Sirije, Iraka i Afganistana, određen broj ljude nije pušten u Hrvatsku, a niti u Republiku Sloveniju te su neki od njih ostali zatočeni u pojedinim sektorima centra u Slavanskom Brodu. Dana 8. ožujka 2016. godine Europska unija je donijela odluku o zatvaranju granica u zemljama tzv. 'Balkanske rute' što je dovelo do toga da je u Zimski prihvatno-tranzitni centar Slavonski Brod postao centar detencijskog tipa jer osobe koje su u njemu boravile nisu imale pravo na slobodu kretanja, već su mogli samo boraviti u zatvorenim sektorima. U travnju 2016. godine Ministarstvo unutarnjih poslova donijelo je odluku o zatvaranju centra 15. travnja 2016. godine. Osobe koje su tijekom ožujka i travnja boravile u tom centru, imale su dvije opcije: zatražiti azil i biti prebačene u Prihvatilišta za tražitelje azila u Kutini ili Zagrebu ili ne zatražiti azil i biti prebačene u Prihvatni centar za strance

Ježevo, koji je *de facto* detencijsko-deportacijski centar, a u slučajevima obitelji i ranjivih skupina da budu prebačene u poseban dio Prihvatilišta za tražitelje azila Porin u Zagrebu.

Temat / dodatak II: bilješke i preporuke sa studijskog putovanja u Nizozemsku

Na studijsko putovanje pozvani su predstavnici/e institucija koje sudjeluju u provedbi Akcijskog plana za integraciju stranaca u hrvatsko društvo te su kontakt osobe u tijelu državne uprave za pitanja integracije stranaca. Osim njih, na putovanju su sudjelovali predstavnici organizacija civilnog društva, medija i lokalnih vlasti Zagreba i Kutine. Studijsko putovanje uključivalo je sastanak s Ministarstvom socijalne skrbi i rada te organizacijama koje direktno i indirektno pružaju podršku izbjeglicama.

Studijsko putovanje uključivalo je posjet institucijama i organizacijama, te paralelne grupne refleksije sudionika studijskog putovanja – gdje smo zajedno razmatrali prednosti i nedostatke nizozemskog integracijskog sustava, te što bismo trebali preuzeti kao dobru praksu, a što ne.

//
**Ja znam da sam
vama tisućiti,
ali vi ste
meni jedini!**
//

(Izjava izbjeglice prenesene putem
sudionice putovanja Marijane Senjak)

Pozitivne strane integracijskog sustava izbjeglica u Nizozemskoj:

- * usporedba hrvatskog i nizozemskog sustava s obzirom na broj migranata i tražitelja azila te migracijsku/integracijsku kulturu,
- * shvaćanje da u Hrvatskoj ima pozitivnih pomaka poput Aktivnog plana zapošljavanja i usredotočenosti na ranjive skupine ili Akcijskog plana za uklanjanje prepreka u integraciji stranaca,
- * primjer rješavanja učenja jezika (financijska potpora države, a izbjeglice imaju odgovornost same organizirati vlastito učenje),
- * decentralizirana integracija - gradovi su odgovorni za istu,
- * profesionalni skrbnici i udomiteljske obitelji kao dobar primjer za Hrvatsku,
- * korektno prihvatilište,
- * dobro je da izbjeglice mogu same pripremati hranu u prihvatilištu i da imaju dnevnu obavezu,
- * susret s ambasadoricom koristan za razumijevanje društveno političkog konteksta,
- * putovanje dalo dobro razumijevanje nacionalnog konteksta,
- * multiperspektivna pokrivenost teme kroz pogled različitih aktera,
- * kvalitetna i profesionalna organizacija putovanja.

Nedostaci integracijskog sustava izbjeglica u Nizozemskoj:

- * stalna prezentacija krize i primarno zapošljavanje Nizozemaca,
- * nema specifičnih strategija za integraciju izbjeglica (generičke politike koje su izbjeglicama nedostupne),
- * *outsourcing* agencija za upravljanje sustavom azila,
- * shvaćanje da u Hrvatskoj određeni aspekti integracije idu pre-
sporo (npr. rješenja za smještaj,
- * primjer rješavanja učenja jezika (financijska potpora države, a izbjeglice imaju odgovornost same organizirati vlastito učenje),
- * svaki grad ima svoju politiku integracije - nema jasnih standarda,
- * novcem pokušavaju riješiti neke probleme koje zahtijevaju ljudski pristup,
- * prihvatilište u zatvoru ostavilo težak i negativan dojam,
- * nedostatak neposrednijeg kontakta s tražiteljima azila, izbjeglicama i migrantskim organizacijama,
- * informacije nisu uvijek bile uravnotežene - ljudi iz drugačijih pozicija govorila o drugačijim saznanjima i iskustvima.

Preporuke za integracijski sustav u Hrvatskoj:

- * snažniju međusobnu povezanost sudionika putovanja, čestu razmjenu informacija i sinergiju u traženju rješenja (najavljen zajednički sastanak u Porinu),
- * sjednicu Koordinacije za ljudska prava i Odbora za nacionalne manjine Grada Zagreba - otvaranje specifičnih problema u rješavanju kojih bi Grad Zagreb mogao imati ulogu (npr. pitanje stanova, prijevoza i sl.),
- * u Akcijskom planu za uklanjanje prepreka u integraciji stranaca predviđena je mjera suradnje s lokalnim zajednicama te se predlaže povezivanje gradova koji bi si međusobno pomagali (Zagreb, Kutina, Rijeka, Pula),
- * uključivanje djece u obrazovni sustav odmah po dolasku po principu nizozemske prakse,
- * razmotriti uključivanje djece bez pratnje u sustav udomljavanja,
- * definirati načine učenja hrvatskoga jezika uz poticanje veće odgovornosti izbjeglica u procesu učenja jezika i integracije u društvo,
- * Grad Kutina otvoren za suradnju,
- * snažnije medijsko praćenje teme.

12.

**Rasizam,
ksenofobija
i etnički
ekskluzivizam
u statistikama**

o rasizmu

i

19.
**Pružanje
podrške
tražiteljima
azila
u Prihvatilištu
za tražitelje
azila Porin
tijekom
2015. godine**

u Hrvats

76.
**Temat / dodatak II:
bilješke i preporuke
sa studijskog putovanja
u Nizozemsku**

34.
**Javno-zagovarački
rad na temama
rasizma, ksenofobije
i etničkog
ekskluzivizma**

Europska unija
Ovaj projekt je
financiran
sredstvima EU

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZA UDRUGE

Ovaj projekt
sufinancira Ured
za udruge Vlade
Republike Hrvatske

CMS
CENTAR ZA MIGRACIONE STUDIJE

fpzg
Instituti za javnu
upravu i politiku
uprave

IPA 2012 Jačanje kapaciteta
organizacija civilnog društva
za osiguravanja djelotvorne
provedbe standarda EU
u ostvarenju ljudskih prava

2015.